

Biblioteca Științifică
a Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți

Ștefan cel Mare și Sfânt **(12 aprilie 1457 – 2 iulie 1504)**

„Ștefan Vodă, domn cel mare, seamăn pe lume nu are, decât numai mândrul soare.”

Galina BELCOVSCHI, bibliotecar principal
Aliona PURICI, bibliotecar
Antonina ANTONOVA, bibliotecar

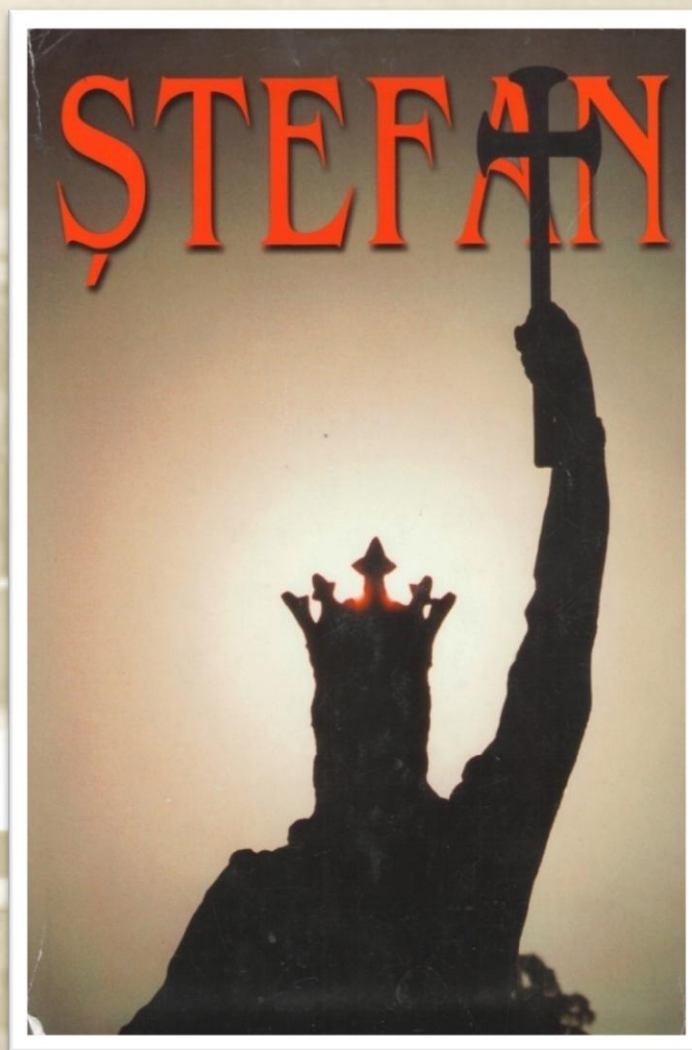
"Fosta -au acest Ștefan Vodă un om nu mare la stat. Era om întreg la fire, neleneș și lucrul său știa a-l acoperi, și unde nu te gândea, acolo îl aflai. La lucru de războaie meșter, rar război de nu biruia, și unde-l biruiau alții, nu pierdea nădejdea, că știindu -se căzut jos, se ridica deasupra biruitorilor." (*Grigore Ureche, cronicar din Moldova*).

VIAȚA LUI ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT

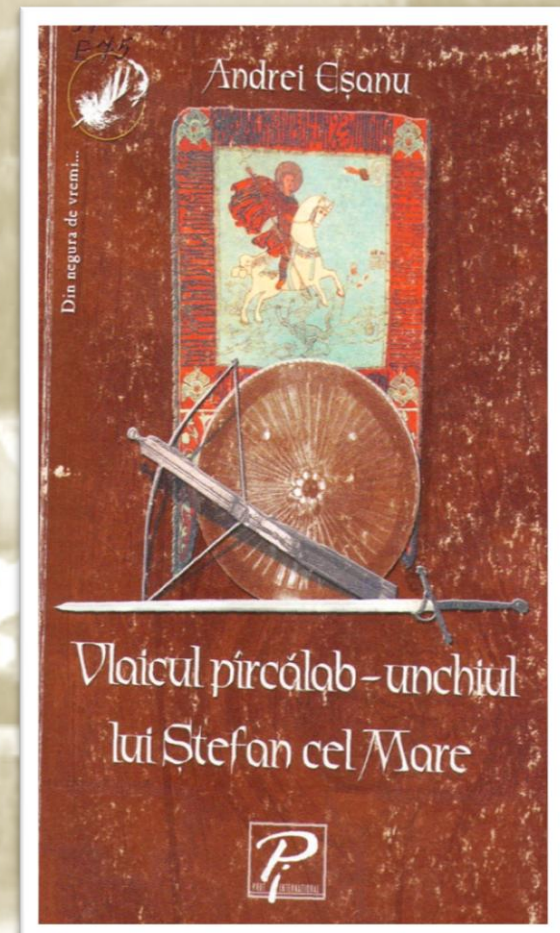
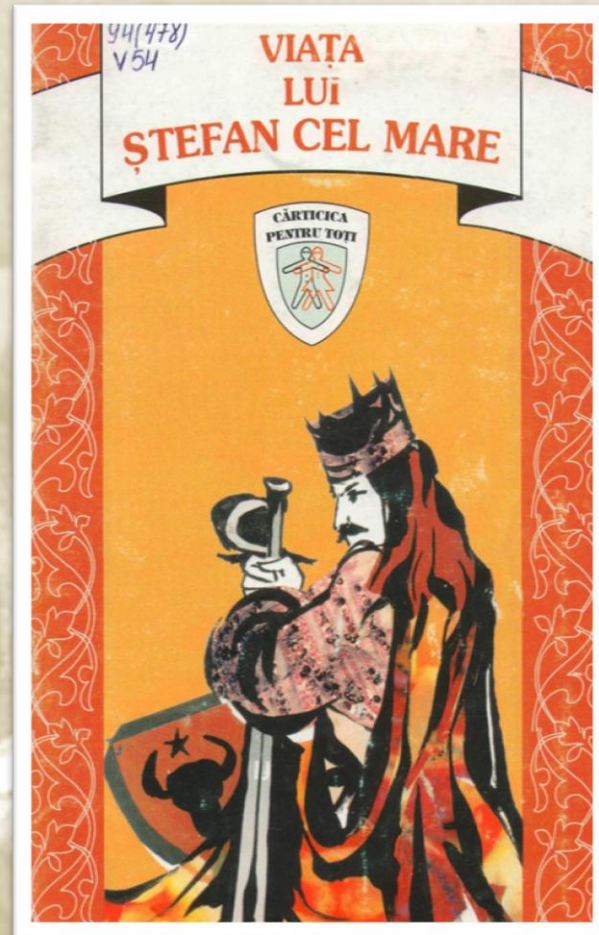
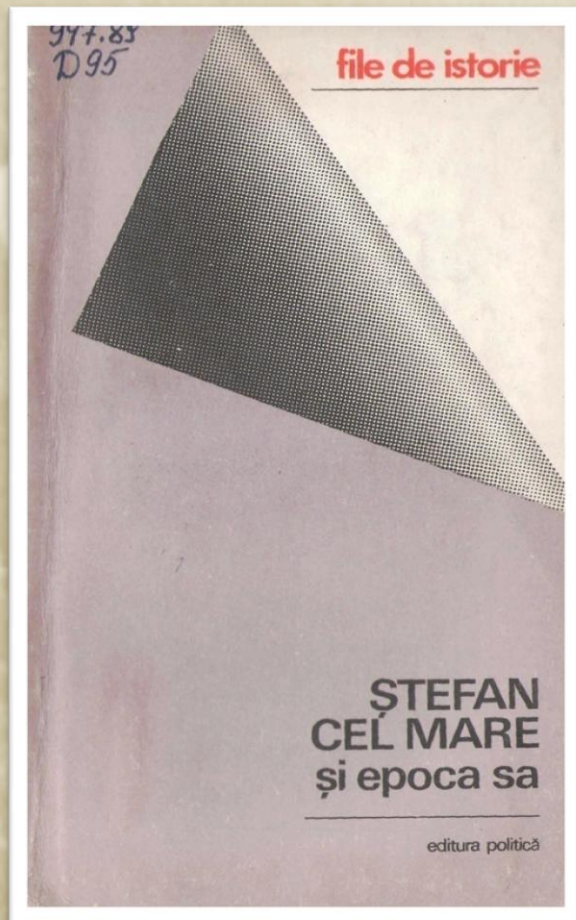
Ștefan al III-lea, supranumit Ștefan cel Mare (n. 1433, Borzești - d. 2 iulie 1504, Suceava), fiul lui Bogdan al II-lea, a fost domn al Moldovei între anii 1457 și 1504. A domnit aproape 50 de ani, durată care nu a mai fost egalată în istoria Moldovei. În timpul său, țara a dus multe lupte pentru independență împotriva mai multor vecini, cum ar fi Imperiul Otoman, Regatul Poloniei și Regatul Ungariei. Mai multe dintre bisericile și mănăstirile construite în timpul domniei sale sunt astăzi pe lista locurilor din patrimoniul mondial.

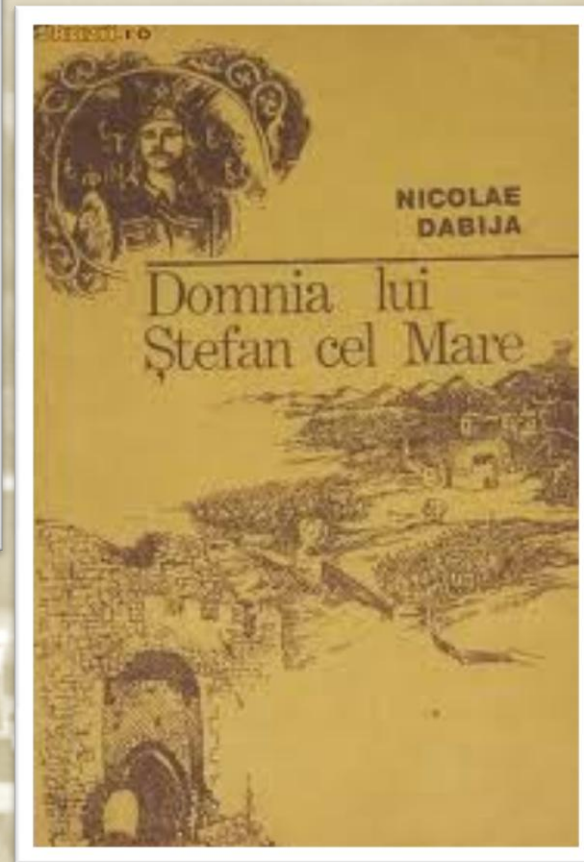
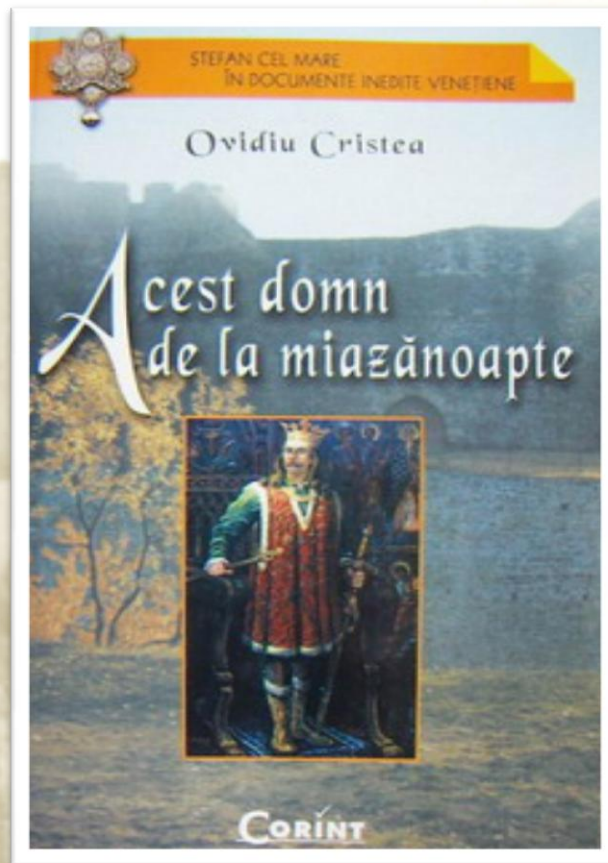
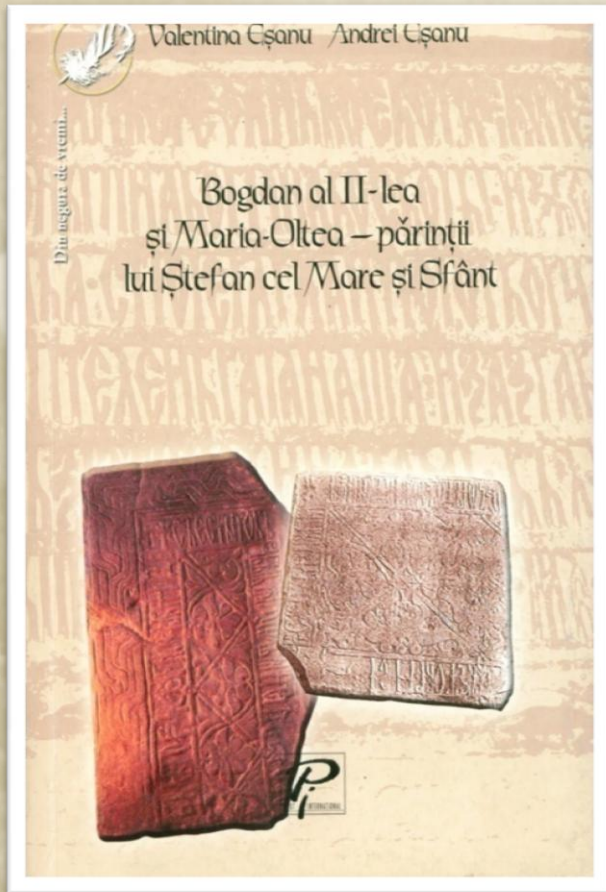
Calitățile umane, cele de om politic, de strateg și de diplomat, acțiunile sale fără precedent pentru apărarea integrității țării, inițiativele pentru dezvoltarea culturii au determinat admirația unor iluștri contemporani, iar, grație tradiției populare, a fost transformat într-un erou legendar.

DIN COLECȚIA CARTE RARĂ

ȘTEFAN CEL MARE ÎN ISTORIE

Ștefan cel Mare către moldoveni

- Zimbrii mei, vă spun așa:
Că Moldova nu-i a mea.
- Știm, Mărite, asta-i bre,
Nici a noastră nu mai e...

94739
p28
ȘERBAN PAPACOSTEA

ȘTEFAN CEL MARE DOMN AL MOLDOVEI (1457-1504)

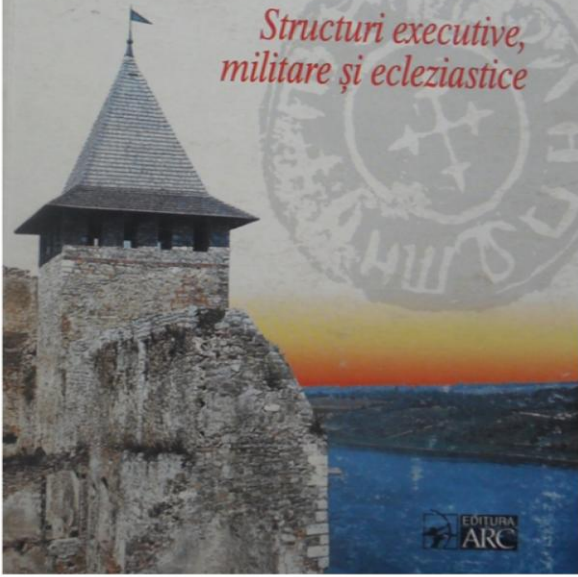

EDITURA ENCICLOPEDIA

E 75
ANDREI EȘANU · VALENTINA EȘANU

Moldova medievală

*Structuri executive,
militare și ecleziastice*

EDITURA
ARC

DOMNII ȚĂRII MOLDOVEI

STUDII

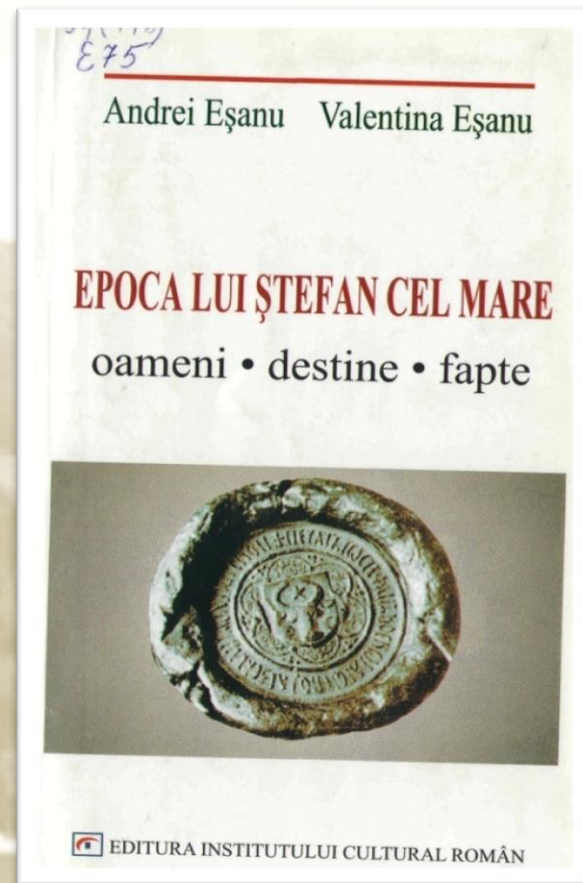
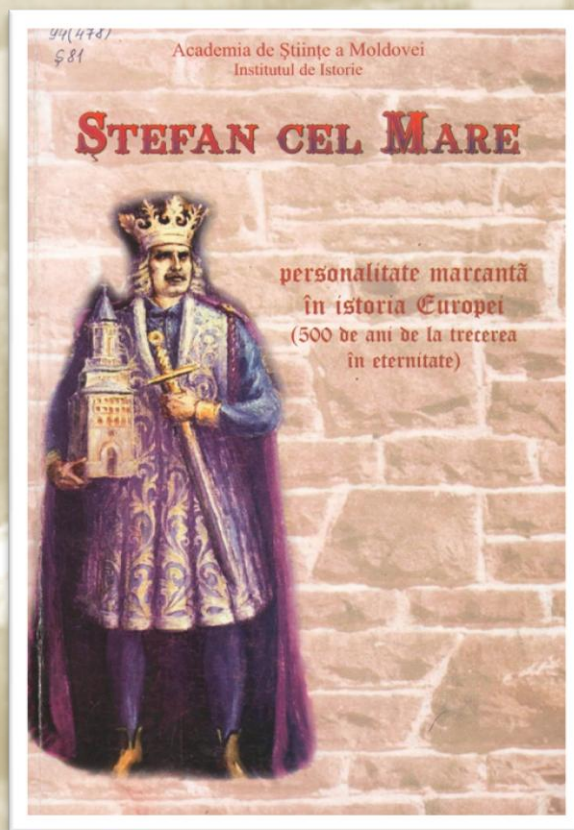
Volu editat
de Demir Dragnev

Galeria vicioșilor

94(498)
I 87

ISTORIA ROMÂNIEI

COMPENDIU

IOAN-AUREL POP
IOAN BOLOVAN

coordonatori

ACADEMIA ROMÂNĂ
Centrul de Studii Transilvane

PRIMELE ISTORII ALE MOLDOVEI

CRONOGRAFIA MOLDO-SLAVONĂ

BIBLIOTECA ENCICLOPEDICA

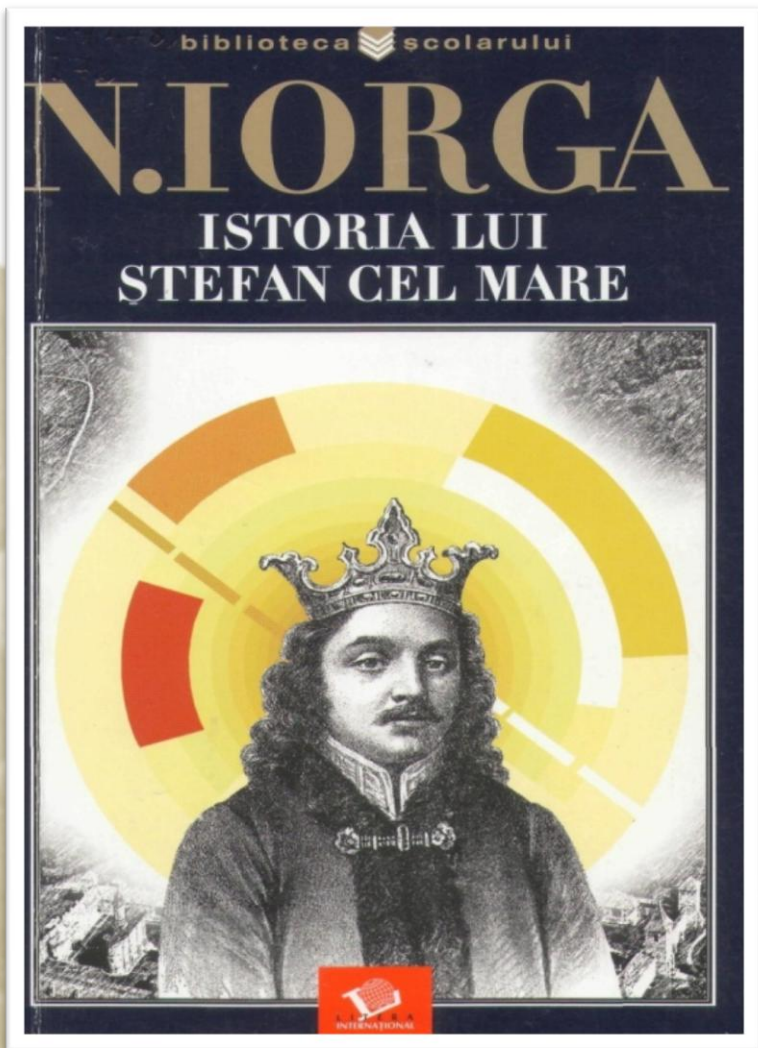
CONSTANTIN C. GIURESCU

ISTORIA ROMÂNILOR

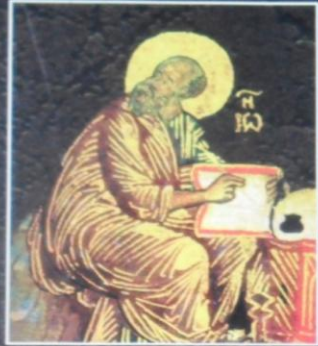
VOLUMUL III PARTEA II

FUNDAȚIA REGALĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

Nicolae Iorga scria: Ștefan-cel-Mare
dăduse Moldovei organizarea
definitivă a ierarhiei bisericești,
liberarea de sub controlul Patriarhiilor
răsăritene, în ale căror contribuții
vedem cum intra Domnia și, în sfârșit,
clădiri de arta originală și potrivită, în
fiecare loc însemnat printr-o
întâmplare, tristă sau glorioasă, în
legătură cu desfășurarea mai nouă a
principatului moldovenesc

Letopisetul Țării Moldovei

Ștefan cel Mare
Schiză de portret

Papa șisť IV, (din scrisoarea de la 31 martie 1475, trimisă lui Ștefan cel Mare):

... Am primit scrisoarea domniei tale care ne-a fost cu deosebire plăcută, căci am văzut că ești plin de râvnă întru apărarea credinței creștinești și răspunderea aceluia neam de turci prea fiiprnic. Lăudam sfînta și dreapta ta voie și pe tine mai virtos te îndemnăm ca după cum ai început, așa să mîntuiești. Să-ți fie sprijin Domnul Dumnezeu nostru. Iar noi n-o să conținem nicicînd, cu știința, grija și strădania de care suntem în stare a-ți da, alături de ceilalți principii și fruntași creștini, ajutoarele de trebuință".

***

Niciunde vrednicia și măreția inimii tale nu pot fi mai nimerit prețuite, nici unei lucrări nu poate a-i urma o mai adevărată și veșnică glorie. Lucrarea ta asupra necredințioșilor turci, vrajmași comuni, săvîrșită pînă acum cu înțelepciune și bărbăție, au adaos atîta strălucire numele tău, că ești în gura tuturor și ești cu deosebire de toți în unire de simțiri. Fii fără istov dară, și oricum faci, caută izblînda pe care cerul ți-a hărăsit-o, ca să primești răsplata veșnică de la Dumnezeu și prețuirea acestui sfînt scaun Apostolic.

***

Fapele tale săvârșite cu înțelepciune și vitejie contra turcilor infideli, inamici comuni, au adus atîta celebritate numelui, încît ești în gura tuturor și ești în unanimitate foarte lăudat.

***

Dimitrie Cantemir: Domn mai presus de toată lauda și cel mai viteaz apărător al patriei sale contra nedreptăților inamicilor. Moldova găsi în Ștefan, numit cel Mare, cel mai puternic braț și cea mai ageră minte care a cîrmuit-o vreodată. Cu toate că însuși Ștefan cel Mare atrăgea atenția țărilor vecine, Ungaria, Polonia, a Papei, a Veneției, asupra însemnătății luptei pe care o ducă împotriva turcilor pentru toate țările creștine, - s-a spus - scopul conștient la care tindea era neatințarea Moldovei...

❧ 226 ❧

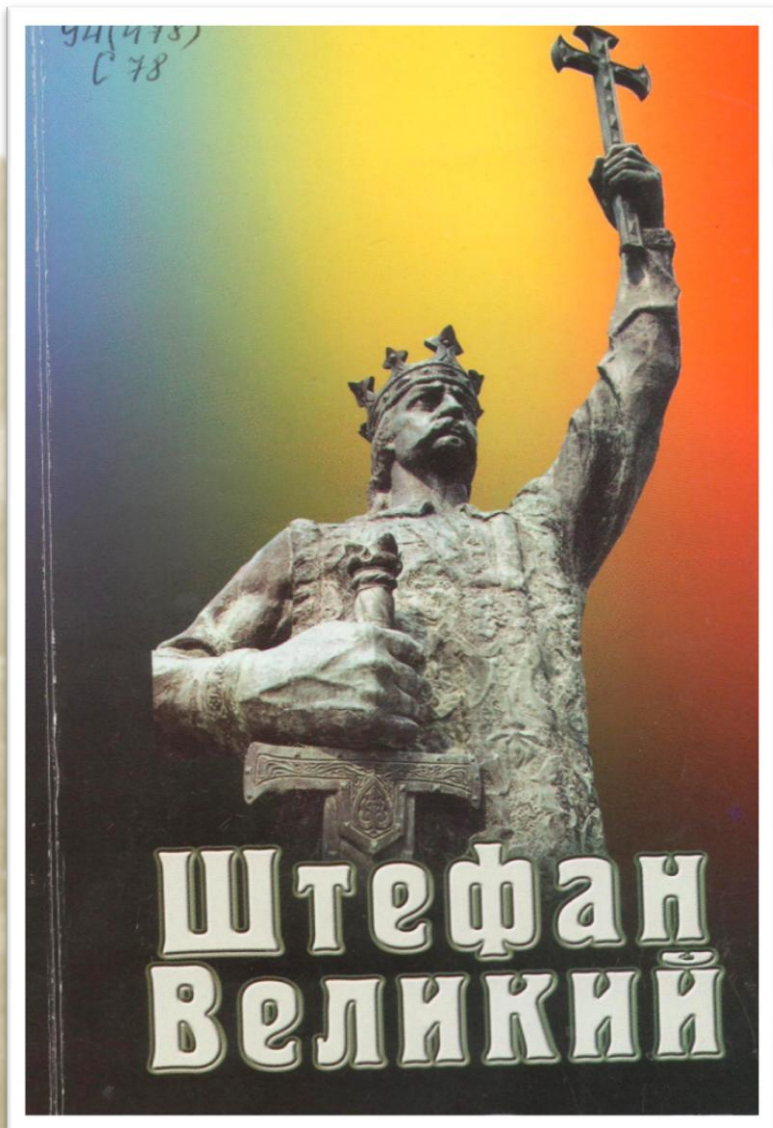

Ștefan cel Mare
Pictură de E. Ștefanovici

Tablou votiv al mănăstirii Dobrovăț: Petru Rareș, Bogdan al III-lea,
Ștefan cel Mare

94(498)
p. 98

Die Rumänen und Rumänien

IOAN-AUREL
POP

Rumänisches Kulturinstitut

haften lässt und ihn ungefähr zwölf Jahre in Ungarn in Haft hält.

6.11.4. Stefan der Große (1457-1504)

1457 unterstützt Vlad den jungen Stefan, den er als Kind kennen gelernt hat, um die Herrschaft in der Moldau zu ergreifen. Auf diese Art übernimmt das dritte rumänische Land, die Moldau, den Verteidigungskampf gegen die Türken. Stefan war der bedeutendste rumänische mittelalterliche Fürst, hat fast ein halbes Jahrhundert geherrscht und seiner Epoche Namen und Inhalt gegeben, so wie es Elisabeth I. in der Geschichte Englands getan hat. Das Volk hat ihn „den Großen und Heiligen“ genannt, als Helden verehrt und über Jahrhunderte ihn sich immer mit dem Kreuz und dem Schwert in der Hand vorgestellt. Der Tradition entsprechend, hat er nach jedem Sieg gegen „die Heiden“ eine Kirche gebaut, um Gott zu danken. So hat er über vierzig Klöster und Kirchen gebaut und ist einer der größten Stifter und Bauherren der rumänischen Geschichte. Heute befindet er sich im Kalender unter den Heiligen.

Stefan hat sich schwer als Herrscher durchgesetzt, denn er hatte Feinde unter seinen Verwandten und unter den Bojaren. Hartnäckig hat er jede Opposition beseitigt, einige Bojaren „enthauptet“ und seine Herrschaft konsolidiert. Er hat die herrschaftlichen Domänen erweitert, den Rat des Landes befestigt und ein starkes Heer vorbereitet. Die Wirtschaft blühte, besonders der Handel und die treuen Bojaren wurden mit Ämtern und Gütern belohnt. Stefan

stützte sich auf den Kleinadel, auf die Bewohner der Städte und die freien Bauern.

Auch im Ausland war er nicht nur von Freunden umgeben. Ungarn und Polen bekämpften sich gegenseitig um die Oberhoheit über die Moldau, und das Osmanische Reich wollte sie unterjochen. Der Fürst nutzte geschickt die ungarisch-polnische Rivalität, um die Unabhängigkeit seines Landes zu sichern. Ursprünglich hat er den polnischen König Kasimir IV. als Souverän anerkannt. Gleichzeitig besiegte er 1467 das ungarische Heer bei Baia. Kurze Zeit darauf hat auch der ungarische König Matthias Corvinus verstanden, dass es besser wäre, in Stefan einen Verbündeten zu haben, so dass sich die Beziehungen zwischen den beiden Ländern verbesserten. Die Moldau und Ungarn haben Bündnisverträge abgeschlossen wie es zwischen christlichen Ländern üblich war, und der König von Ungarn hat den moldawischen Fürsten zwei Festungen mit ausgedehnten Besitztümern und mehr als zehn von Rumänen bewohnten Dörfern in Siebenbürgen geschenkt. Gegen Ende des 15. Jh. wurde Polen unter König Johann I. aggressiv und wollte einen polnischen Prinzen auf den Thron der Moldau setzen. Jedoch wurde das angreifende polnische Heer von den Moldauern im Jahre 1497 besiegt. Es folgte ein Bündnisvertrag zwischen Polen und der Moldau.

Schwieriger und komplizierter waren die Beziehungen mit der Hohen Pforte, also mit den Osmanen. Ein Jahr vor dem Thronantritt Stefans hat sein Vorgänger Petru Aron die symbolische Bezahlung einer gewissen Geldsumme an die Pforte akzeptiert (zur Nichteinmischung des Sultans in die inneren

948.8
468

HISTOIRE chronologique de la ROUMANIE

et les forteresses, faisant de la Moldavie un puissant État chrétien, attiré dans les combinaisons politiques internationales antiottomanes. Sur le plan extérieur, il a lutté pour la défense de l'indépendance du pays, repoussant les tentatives d'invasion des ennemis. Durant la longue lutte qu'il a menée pour endiguer l'expansion ottomane, il a remporté une série de victoires prestigieuses, lesquelles l'ont consacré aux yeux des contemporains, et a lutté pour attirer la Valachie dans le front antiottoman. Il a fondé de nombreux établissements religieux.

c. 1457—c. 1487. Ștefan cel Mare amplifie et modernise la capitale Suceava (édifiée par Petru Ier), en l'entourant d'une nouvelle ceinture de murailles fortifiées de tours demi-circulaires.

1458, mars 13. Ștefan cel Mare renouvelle « à tous les habitants de Brașov et à tous les marchands et à tout le Pays de Bîrsa » le privilège qu'ils détenaient de la part d'Alexandru cel Bun, ce qui développa le commerce de la Moldavie avec la Transylvanie.

1459. Vlad Tepeș refuse de payer le tribut (en valeur de 10 000 ducats d'or) à la Porte ottomane.

juin. Les Turcs s'emparent de Semendria. Le despote serbe de la Podunavie, Etienne Tomašević (mars—juin 1459), est forcé de se réfugier en Bosnie. La Serbie est transformée en province turque. À partir de ce moment, la pression de l'Empire ottoman sur la ligne du Danube augmentera considérablement, les bandes des « akingii » d'ici effectuant de nombreuses expéditions de pillage dans le Banat et en Transylvanie.

1459, septembre 20. Première mention documentaire de la ville fortifiée de Bucarest dans un document de Vlad Tepeș.

1461 (fin de). Echec de la tentative des Turcs de capturer Vlad Tepeș; un détachement turc conduit par Yunus Bey (en grec Katabolinos) et Hamza Bey venait, sur l'ordre du sultan, pour adresser à Vlad un ultimatum (le voïvode de Valachie devait porter personnellement à Istanbul le tribut restant, liquider un conflit de frontière, etc.), et, si possible, pour le capturer par ruse. Tepeș déjoua le plan des Turcs, fit prisonnier tout le détachement, y compris les deux commandants, qu'il fit empaler près de la capitale.

1461 (l'hiver)—1462. Représailles de Vlad Tepeș au sud du Danube pour répondre à l'action turque précédente; le voïvode roumain passe sur la rive droite du fleuve par le gué d'Oblucița et attaque les forces turques depuis Enisala, en Dobroudja, et jusque devant Bechet,

passant au fil de l'épée, comme il l'écrivait lui-même de Giurgiu, le 11 février 1462, plus de 23 883 Turcs et sujets de ceux-ci, mettant à feu et à sang tout ce qu'il trouvait devant lui. Vlad se retire ensuite au nord du Danube, emmenant avec lui de nombreux chrétiens que désiraient échapper au joug ottoman.

1462, avril 26. Le sultan Mehmet II, ne voulant pas laisser impunie l'audace de Vlad Tepeș, commence la grande campagne contre la Valachie qu'il se proposait de conquérir et de transformer en province de l'Empire ottoman. On dit que l'immense armée ottomane comptait environ 150 à 200 000 hommes (chiffre toutefois exagéré, selon des témoignages contemporains), soutenue, sur le Danube, par une flotte comprenant 25 trirèmes et 150 petits navires qui avançaient vers Nicopolis, après avoir incendié Brăila.

mai. La Valachie est envahie par l'avant-garde turque, commandée par le grand vizir Mahmoud-pacha; sans livrer de bataille décisive, Vlad Tepeș, qui avait une armée d'environ 24 000 hommes, et sans aucune aide extérieure, applique la très ancienne tactique roumaine consistant à retirer la population, à faire le vide devant l'ennemi et à l'attaquer par surprise, en le harcelant continuellement.

juin 16—17. Vlad Tepeș exécute une audacieuse attaque de nuit par surprise contre le camp du sultan, provoquant de lourdes pertes aux envahisseurs, après quoi il se retire.

fin juin. Vlad Tepeș, après avoir incendié Tirgoviște, se retire vers le nord, livrant des combats continus, mais n'engageant pas une lutte décisive avec l'armée du sultan Mehmet II.

Le sultan Mehmet II, ne pouvant vaincre dans un combat décisif le vaillant voïvode, est forcé par la famine et la sécheresse de se retirer; avant de quitter Tirgoviște, il installe sur le trône le frère de Vlad Tepeș, Radu — surnommé le Beau (1462—1475, avec des interruptions); celui-ci, soutenu par un détachement turc, est reconnu voïvode par une partie des boyards.

novembre. Vers le milieu du mois, Vlad Tepeș, retiré en Transylvanie, se dirige vers le roi Mathias Corvin, dont il espérait obtenir l'aide pour la reprise du trône, mais près de Piatra Craiului, il est fait prisonnier par les Hongrois et enfermé à Vișegrad (et ensuite à Pest), durant 12 ans; il était tombé victime des calomnies des marchands saxons et de ceux qui n'étaient pas intervenus en sa faveur dans les combats avec les Turcs.

1462, (fin)—1463 (commencement). Le plus ancien manuscrit allemand qui contient le récit, lancé par la cour de Buda, des actions de Vlad Tepeș.

A HISTORY OF ROMANIA

The Center for Romanian Studies

STEPHEN THE GREAT

The greatest Romanian prince of the Middle Ages, Stephen the Great was the son of Prince Bogdan II (1449-1451). After the assassination of his father, he lived in exile in Transylvania and Wallachia. In the spring of 1457, Stephen invaded Moldavia, with military assistance provided by his cousin Vlad III Dracula, and seized the throne. His ascension to the throne of Moldavia ended a period of bitter civil strife that had followed the death of his grandfather, Alexander the Good, in 1432. The year before he became prince, Stephen's uncle and immediate predecessor, Peter Aron, agreed to pay tribute to the Sublime Porte, with the approval of the estates' assembly, as a symbolic price to guarantee peace.

In the early years of his reign, Stephen the Great continued the foreign policy of his predecessor, remaining an ally of both Poland and the Ottoman Empire. As a result, he came into conflict with Matthias Corvinus, the king of Hungary, who supported the efforts of Peter Aron to regain the throne. This brought him into conflict with Wallachia as well, which had recently become an ally of the Hungarian king against the Ottomans. Thus, Stephen joined the Ottomans in their attack on Vlad III Dracula and Wallachia in 1462. At the siege of Chilia, Stephen was wounded in the thigh. Three years later he succeeded in capturing the fortress. In December 1467 he defeated a

Stephen the Great

949.8
C 56

CHRONOLOGICAL HISTORY

OF ROMANIA

1457, April. At the beginning of the month, Ștefan, son of Bogdan II the prince killed at Reuseni —, penetrates into Moldavia along the Siret valley, aiming at the elimination of Petru Aron.

April 12. The battle near the village Doljești (Roman); Ștefan, supported by the Moldavians from Țara de Jos (Lower Country) and by a small army from Walachia, defeats Petru Aron.

April 14. Ștefan scores a victory over Petru Aron at Orbic (in the Neamț County). Petru Aron retreats and takes refuge with the Poles and yields the fortress of Hotin. At a place called Direptate, the representatives of the clergy, a part of the boyars and the commanders of the army welcome Ștefan as prince, who is "anointed" by Metropolitan Teoctist.

1457, April 14—1504, July 2. The reign of Ștefan cel Mare (Stephen the Great) in Moldavia. Remarkable army commander and politician, he aimed at the strengthening of the princely authority, concerned himself with the organization and economic prosperity of the country, supporting the development of trades, commerce and of the market towns, strengthened the army and the fortresses, making out of Moldavia a powerful state. Externally, he fought for the defence of the Moldavian state's independence, repelling all the attempts of invasion made by the enemies. In his long-lasting fight to stem the Ottoman expansion he scored a number of prestigious victories, which stopped the advance of the Ottoman domination towards the centre of Europe and struggled to make Walachia join the anti-Ottoman front. He founded several religious establishments.

1457 — ca. 1487. Ștefan cel Mare amplifies and modernizes the Voivodat Seat of Suceava (erected by Petru I), surrounding it with a new belt of reinforced walls and semi-circular towers.

1457 (autumn). The aggravation of the conflict between the grouping commanded by Mihail Szilágyi and the adherents of king László V leads to armed clashes which will cease as a consequence to the armistice concluded at Sighișoara (November 23, 1457).

1458, January 24. Supported by the gentry, as well as by the troops of mercenaries led by Mihail Szilágyi, Mathias Corvinus, Iancu de Hunedoara's second son, is elected king of Hungary.

March 13. Ștefan cel Mare renews "to all the people of Brașov, to all merchants and to the entire Birsă Land" the privilege they had from Alexandru cel Bun. During Stephen's the Great reign, the commerce between Moldavia and Transylvania was much improved; from

24 (1987)
P81

Petru Demetru POPESCU

BOIERI ȘI DOMNITORI

ISTORIA NEAMULUI ROMÂNESC

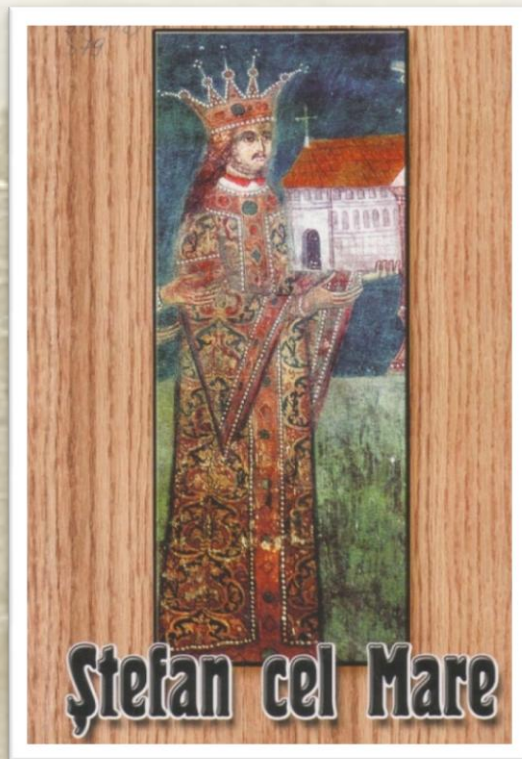
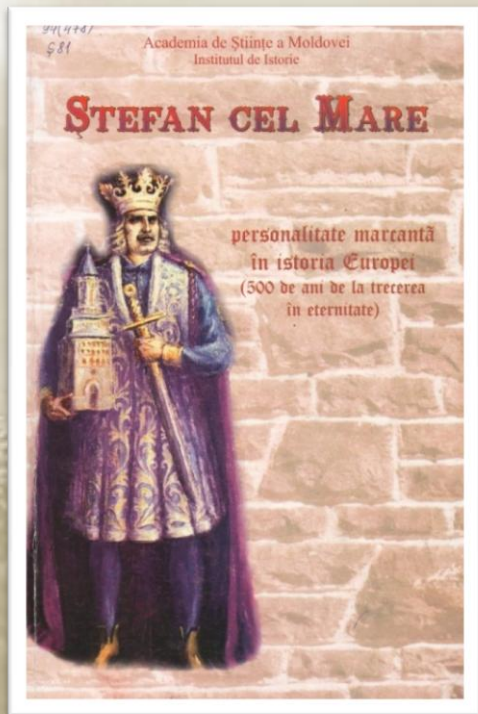
LUCMAN

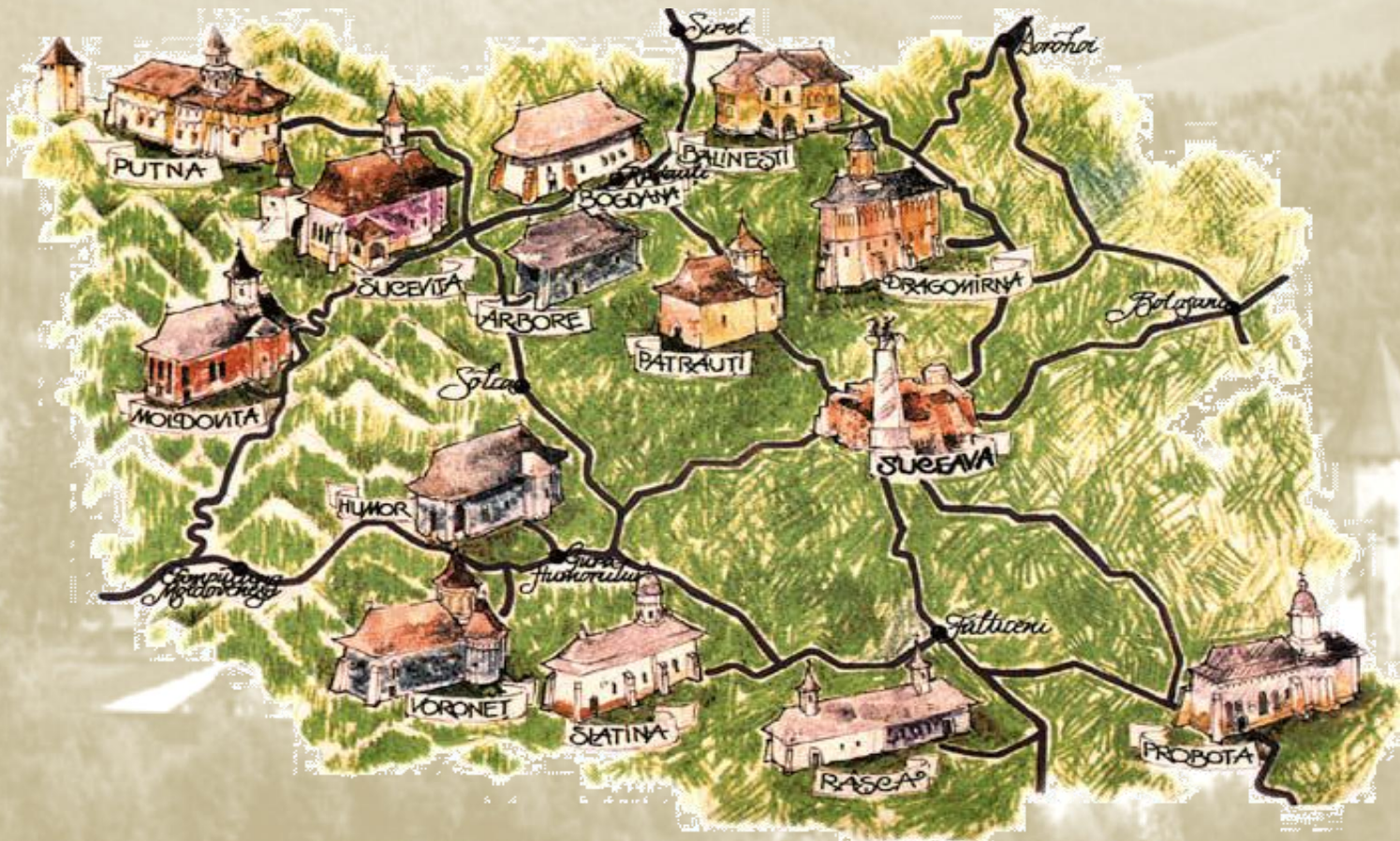
DICTIONARUL DOMNILOR ȚĂRII ROMÂNEȘTI ȘI AI MOLDOVEI

ȘTEFAN CEL MARE - CTITOR DE LĂCAȘURI SFINTE

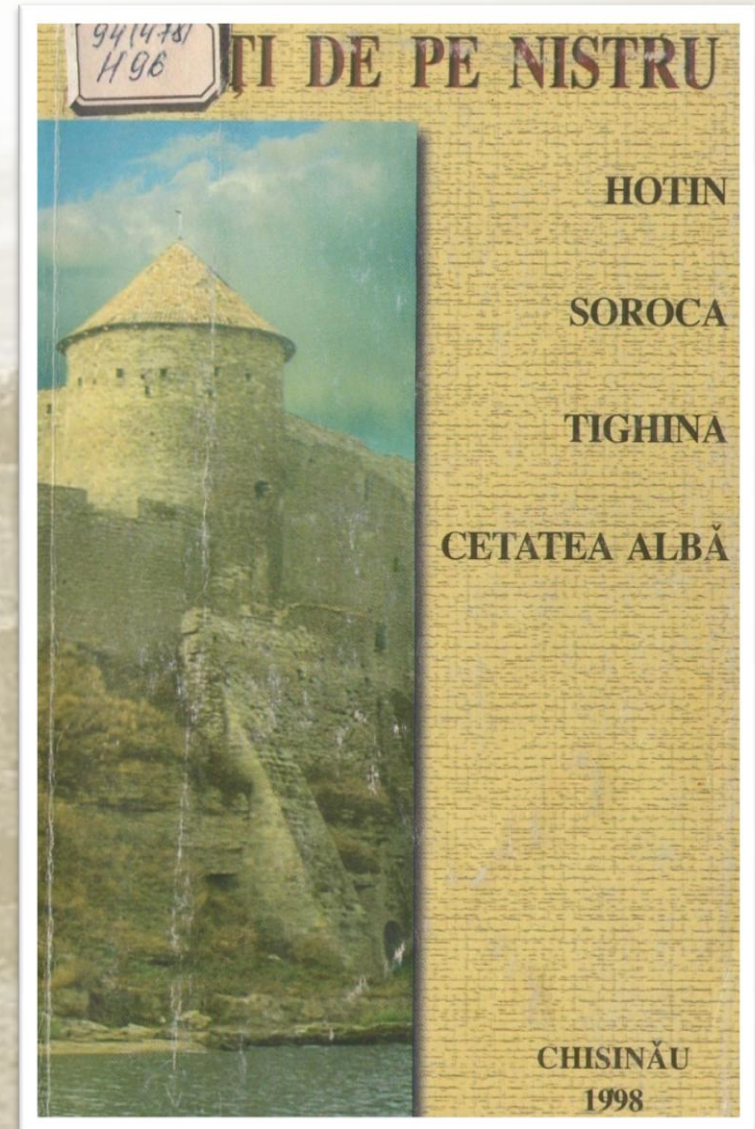
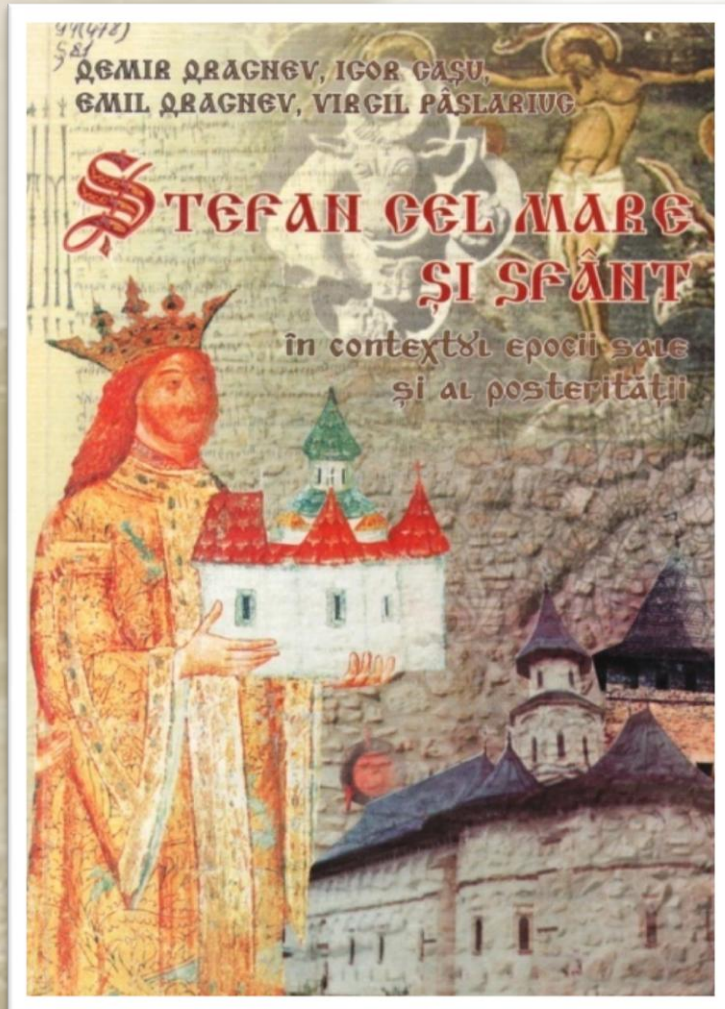

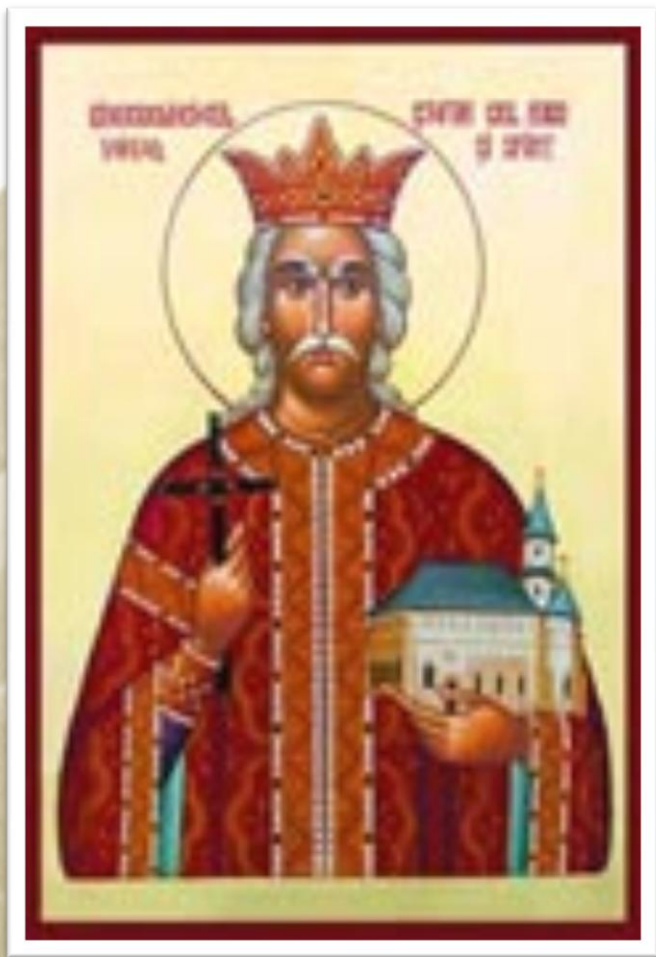
Cei 47 de ani de domnie a lui Ștefan cel Mare înseamnă pentru Moldova o perioadă de dezvoltare economică și de înflorire culturală. În urma câștigării unei bătălii, Ștefan înălța câte o biserică sau câte o mănăstire pe care le înzestra cu picturi și obiecte de mare valoare.

**Destinul crud lovi sinistru:
Cetățile, al țării scut,
Ce le-ai durat cândva la Nistru
Azi le cinstim, dar de la Prut!**

Cornelius Enescu

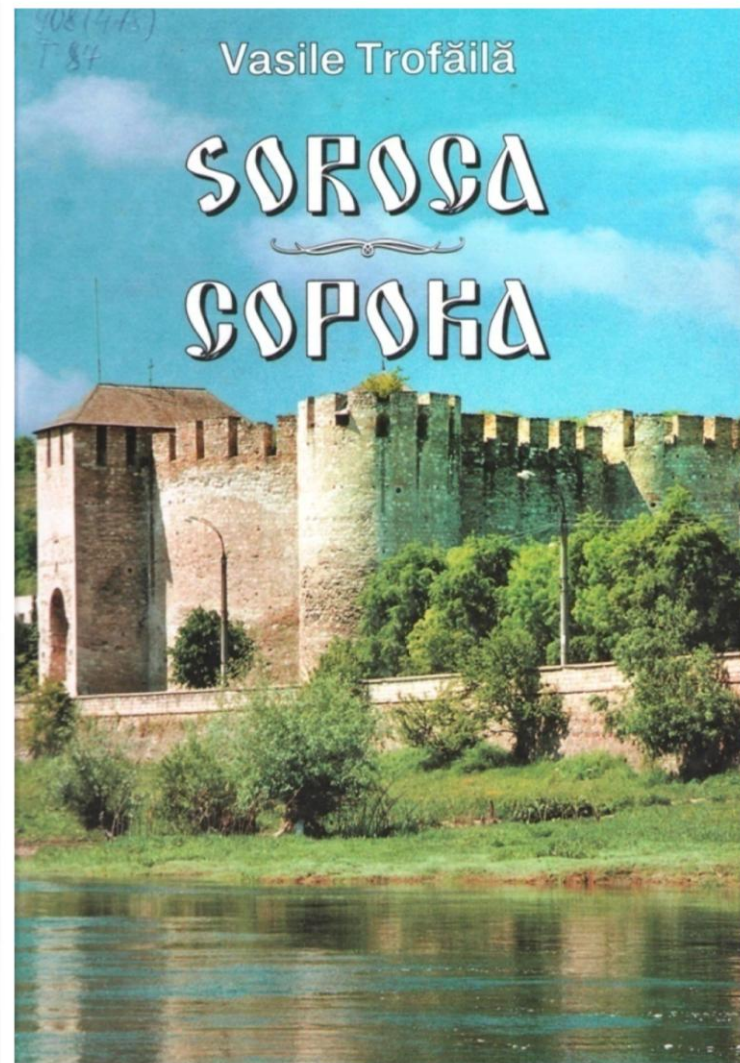
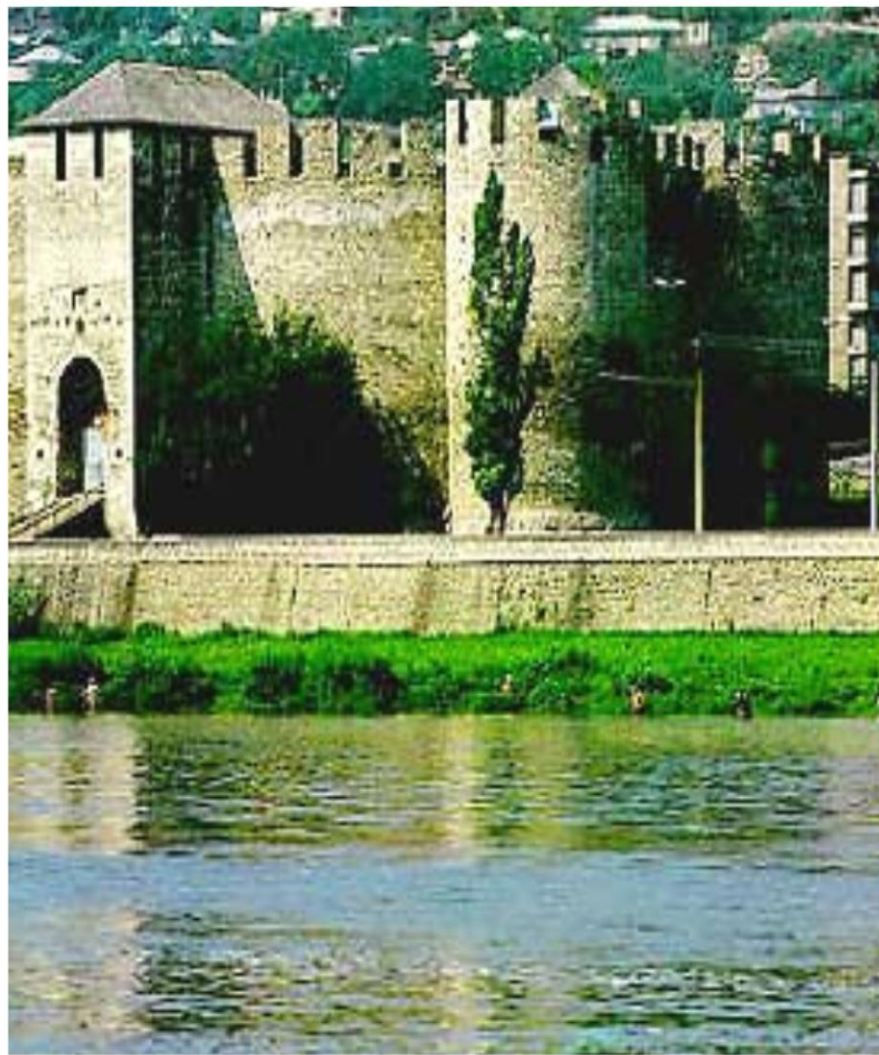

Rugăciunea întâi

Sfinte părinte Ștefane, al nostru apărător și grabnic folositor, pleacă-te spre rugăciunea ce o înălțăm către tine, noi, nevrednicii tăi fii. Cunoaștem îndrăznirea pe care ai dobândit-o prin multe osteneli către Bunul Dumnezeu, și precum Acesta ți-a ascultat rugăciunile, așa auzi-ne și pe noi în această zi când chemăm numele tău.

Dă Bisericii pacea ce o ai râvnit, întărește credința slăbită de ispitele acestui veac, surpă eresurile, iar nouă tuturor luminează-ne calea mântuirii, ca împreună cu tine în lăcașurile cele cerești să ne bucurăm de a pururi în veci. Amin.

CETATEA SOROCII

MANASTIREA PUTNA

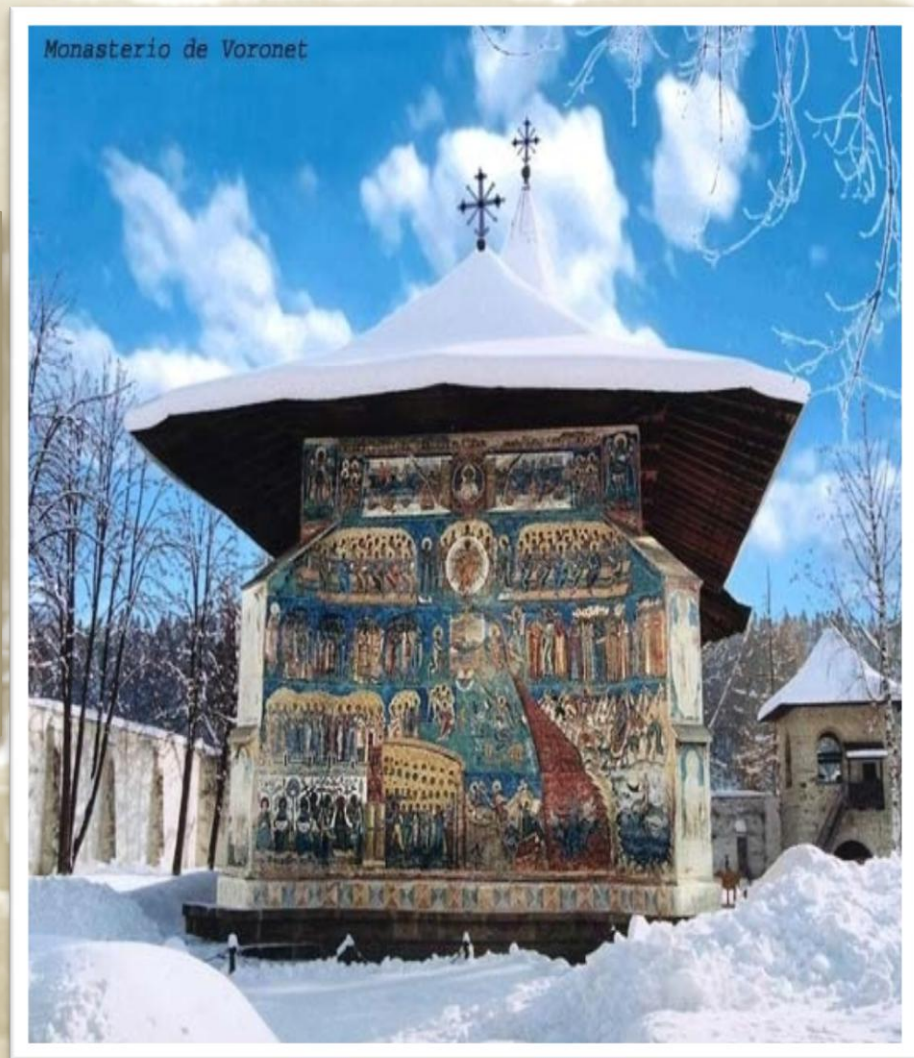
***La Putna-n zi de sărbătoare,
S-au adunat, precum e datu:
Pe calul său, Ștefan cel Mare,
Pe iapa sa, Ștefan Băiatu.***

MANASTIREA VORONET

***Cărămizi la teminare
Stau în vrac, lângă clădire,
De-ar trăi Ștefan cel Mare
Ar avea de-o mănăstire.***

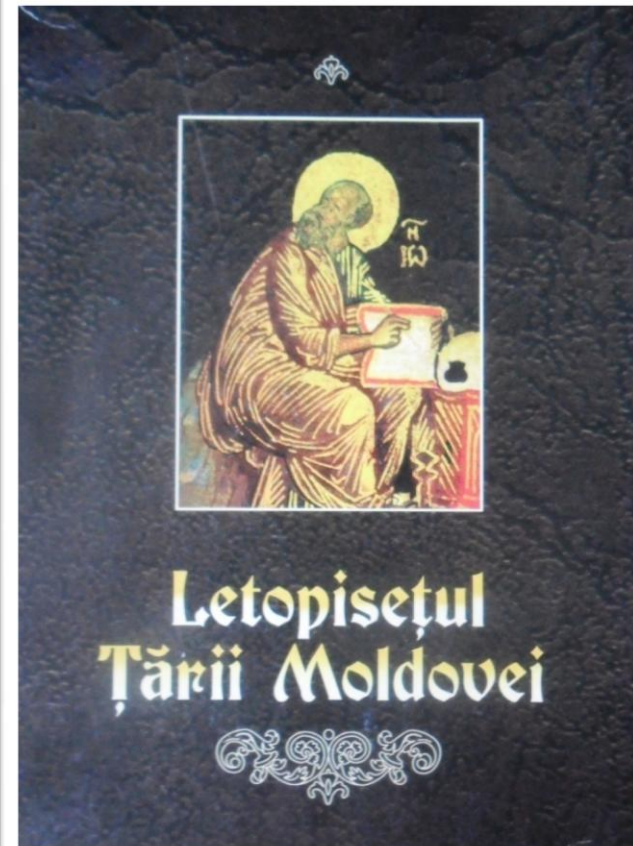
Ștefan Marinescu

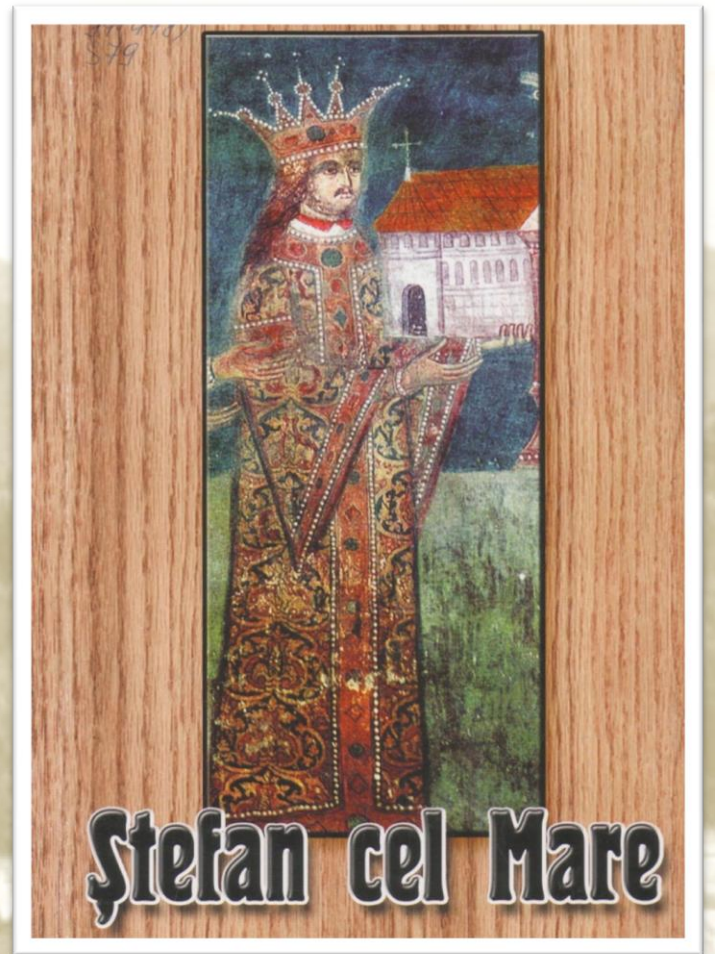
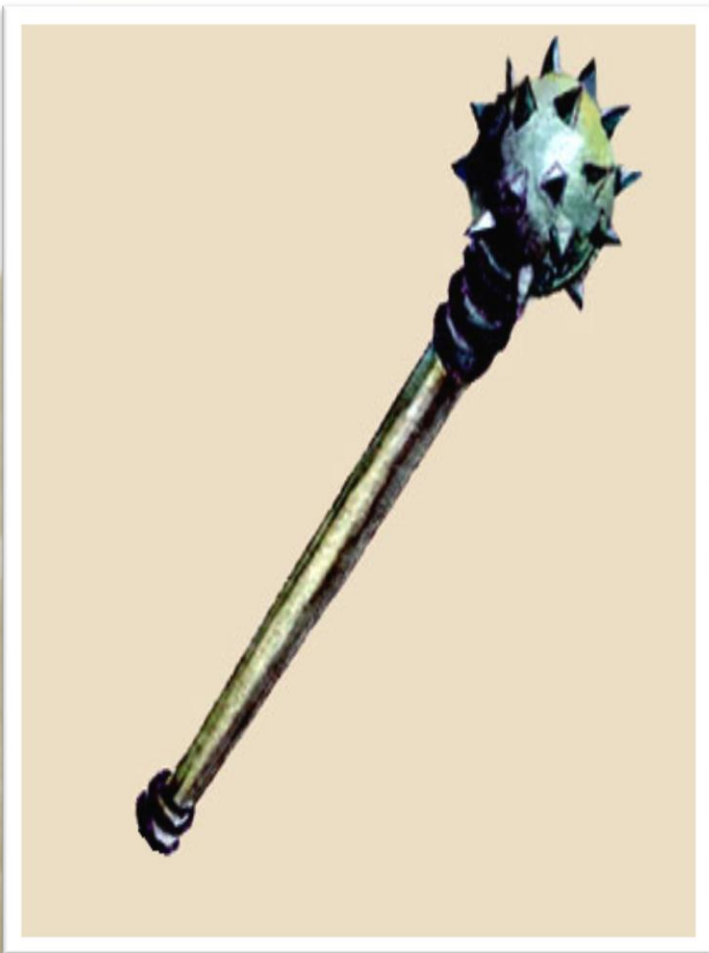
CETATEA DE SCAUN A SUCEVEI

ÎNSEMNELE DOMNIEI

Coroana regală, adică domnească, a suveranilor moldoveni, de pildă a lui Ștefan cel Mare, cum o vedem în miniatura Evangheliarului de la Humor, are cinci vîrfuri, pietrele scumpe ce împodobesc coroana lui Ștefan cel Mare – așa cum o vedem în portretele de la bisericile Pătrăuți și Sf. Ilie și de la mănăstirile Voroneț și Dobrovăț, denotă faptul că purtătorul ei este un suveran de talie europeană, cu nimic mai prejos decît alți regi sau țari.

Buzduganul (măciucă cu capul îmbrăcat în argint și bătut cu nestemate), alături de spadă, reprezenta, de asemenea, unul din însemnele domnitorului.

Spada, de asemenea, era un însemn al autorității suverane, dar și un element al ceremonialului de curte.

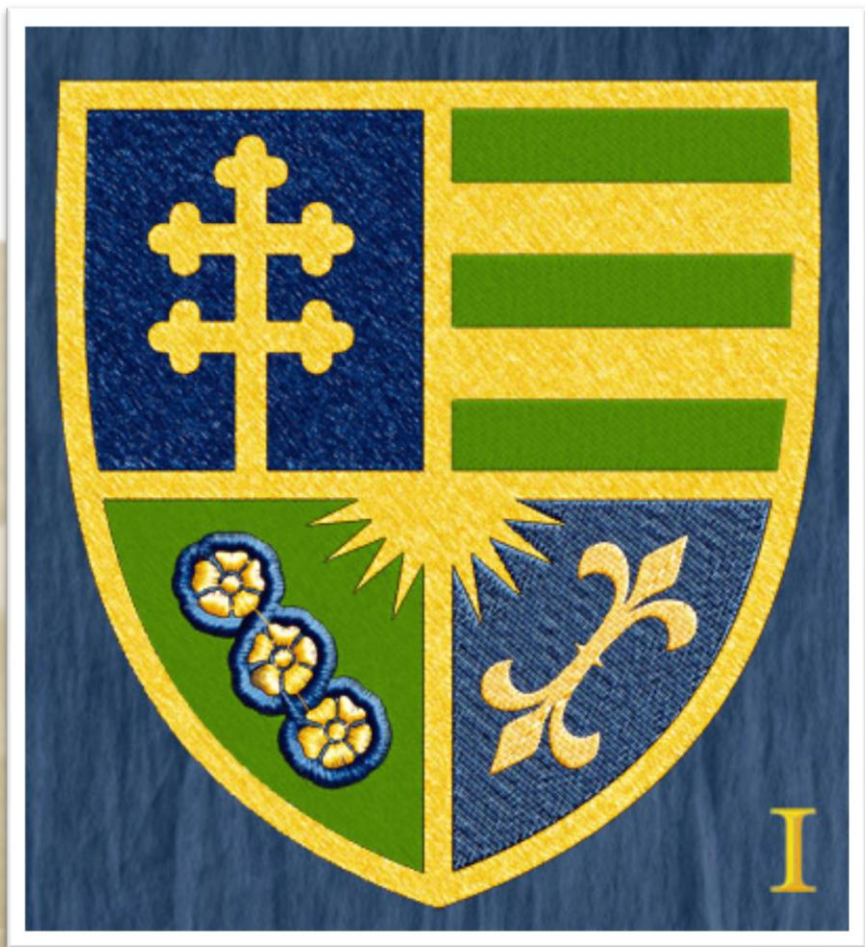

Steagul

Simbolurile național-statale: steagul, gherbul, pecetea de stat constituie mărturii istorice documentare de mare valoare, ce ne îngăduie să urmărim calea de înaintare în istorie și de afirmare în contextul relațiilor internaționale a Statului Moldovenesc.

Steag dăruit de Ștefan al III-lea cel Mare mănăstirii Zograf

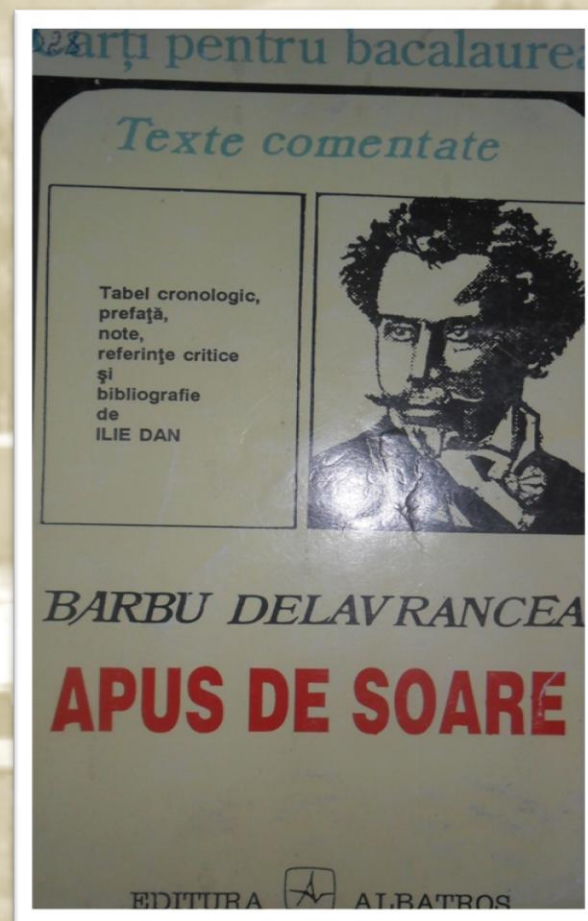
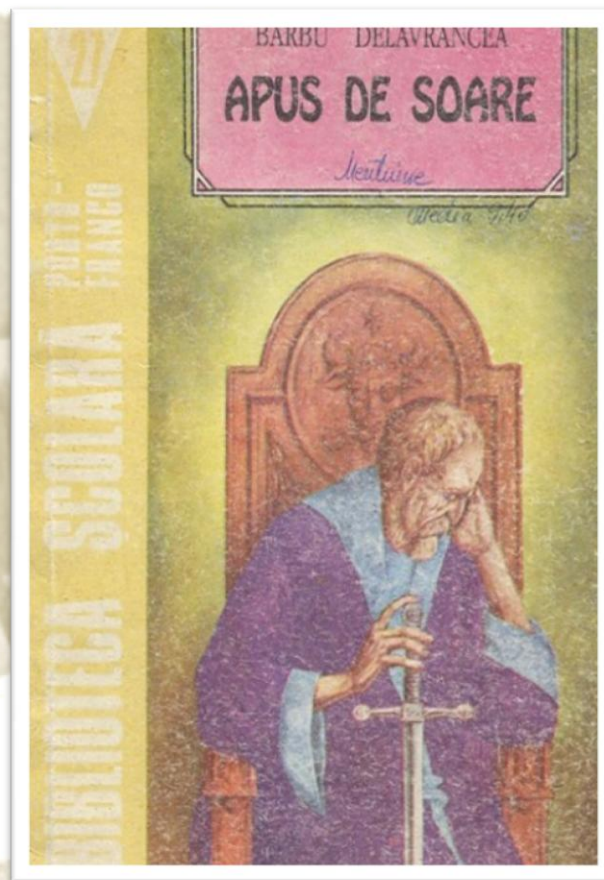
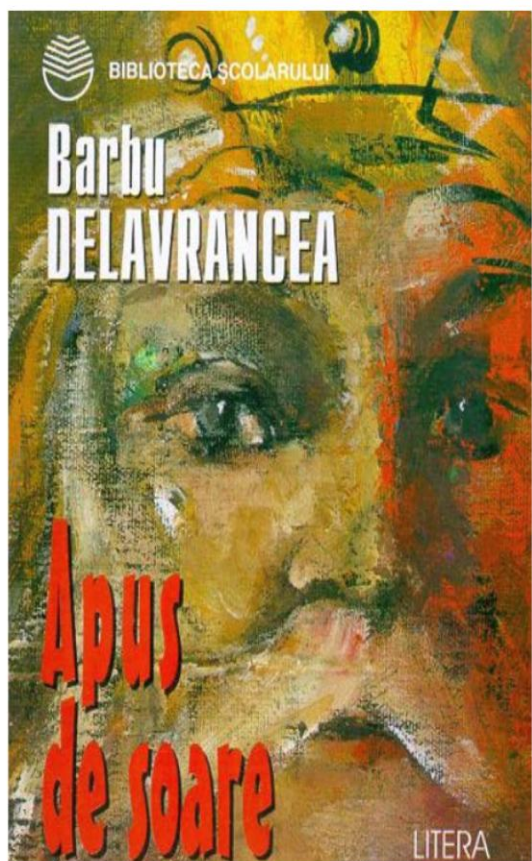
Stema lui Ștefan cel Mare, 1502

Mormîntul lui Ștefan cel Mare,
Mănăstirea Putna, Suceava, România

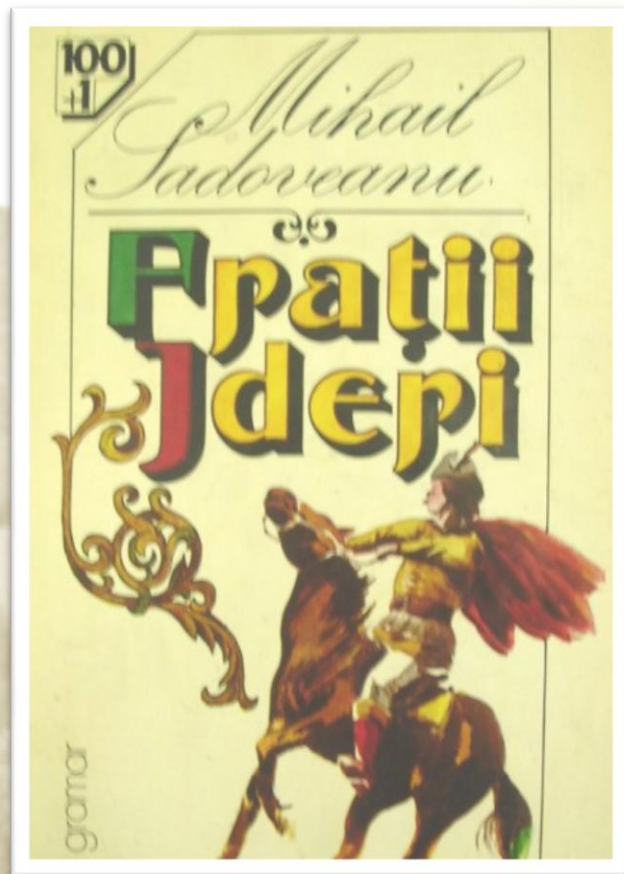
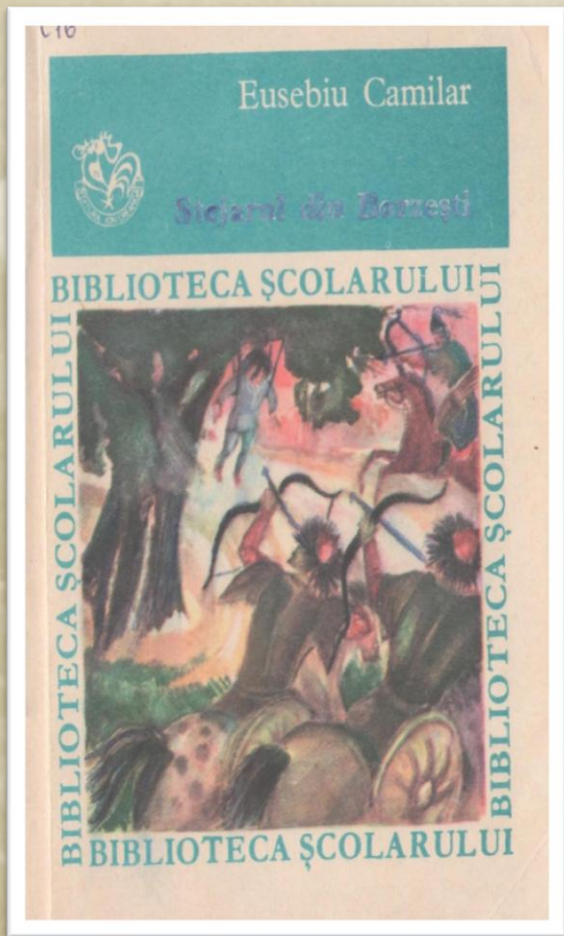
Figura și epoca lui Ștefan cel Mare în literatură

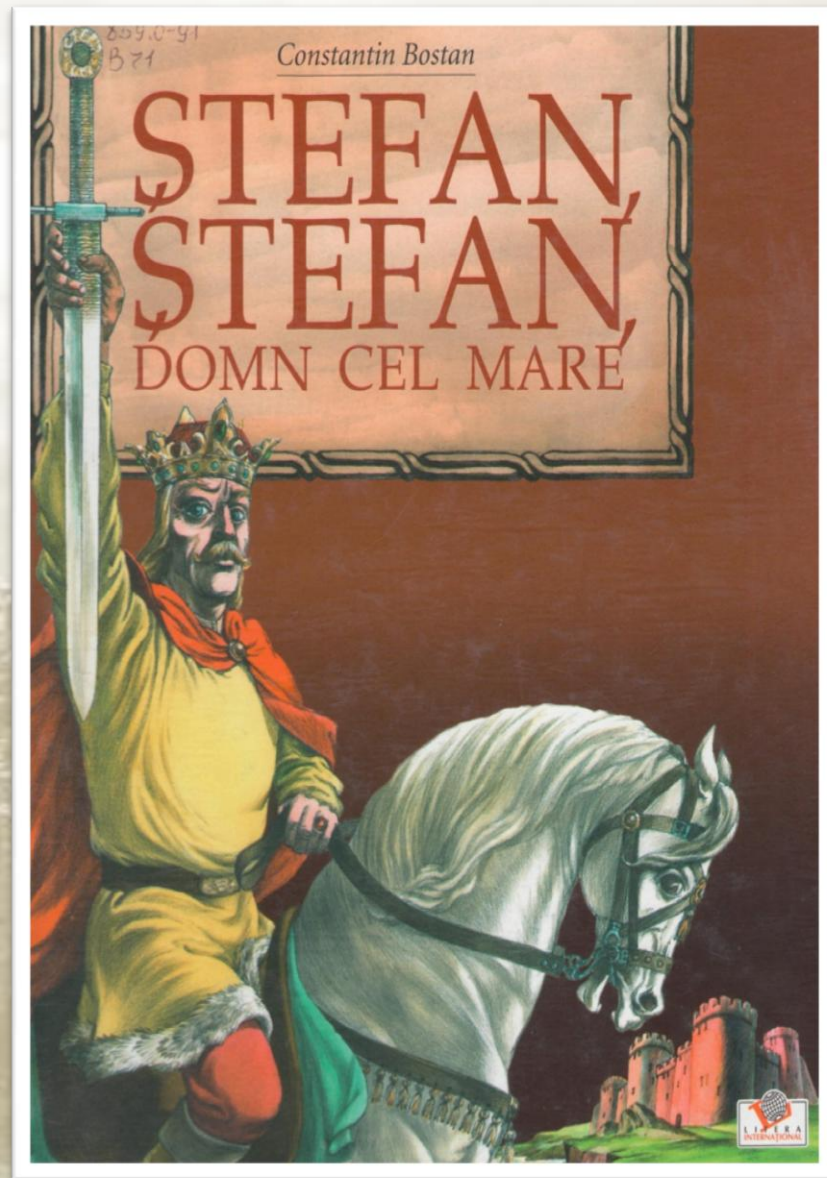
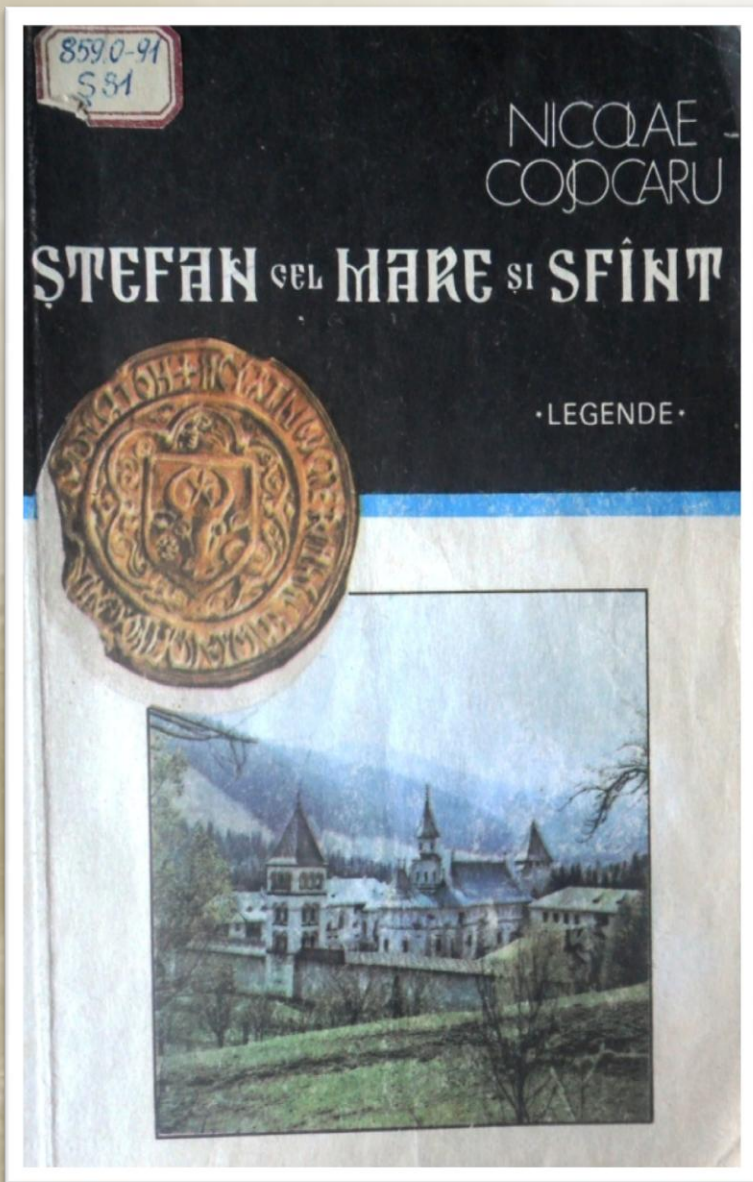

**În poalele Carpaților,
La vechiul tău mormânt,
Toți în genunchi, O! Ștefane,
Depunem jurământ:
„Un gând s-avem în numele
Românului popor,
Aprinși de-amorul gloriei
Ș-al patriei amor!”**

Vasile Alecsandri

de la dragoș la cuza-vodă

legende populare românești

Oamenilor din capitală le porunci să caute îndată pe hoț, că de nu-l vor găsi pe hoț, va pierde toată cetatea.

Neguțatorul, mergând din nou la căruță, numără banii, o dată, de două ori și a treia oară și cu mirare găsi toți banii însă cu un galben mai mult.

Atunci se înapoie la domn și îi spuse :

— Stăpîne, am aflat toți banii însă cu un galben mai mult.

În acel moment fu adus și hoțul. Atunci Țepeș spuse negustorului :

— Du-te în pace ! Dacă nu mi-ai fi mărturisit galbenul cel de prisos, aș fi poruncit să te pui și pe tine, împreună cu acest hoț, în țeapă.

Așa se purta Țepeș cu supușii săi cei credincioși și cei necredincioși.

M. P., pp. 16-18

ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFINT

Ștefan cel Mare și Sfint zice că nu era mare la statură, ci om mărunțel, da-i vorba că era mare-n cap ; mare la minte și cu chibzuială ; era mare în sfat și în fapte, cum n-a mai fost altul ca el și... poate nici n-a mai fi vodată. ¹

Deși era mic la stat, da era iute amarnic încît se bătea cu 30 de oameni deodată, fără se se teamă

¹ După ceea ce-a auzit d. Ioan Birna din com. Vaca (Transilvania), de la un bătrîn de 80 ani care a fost în România, în tinerețile lui.

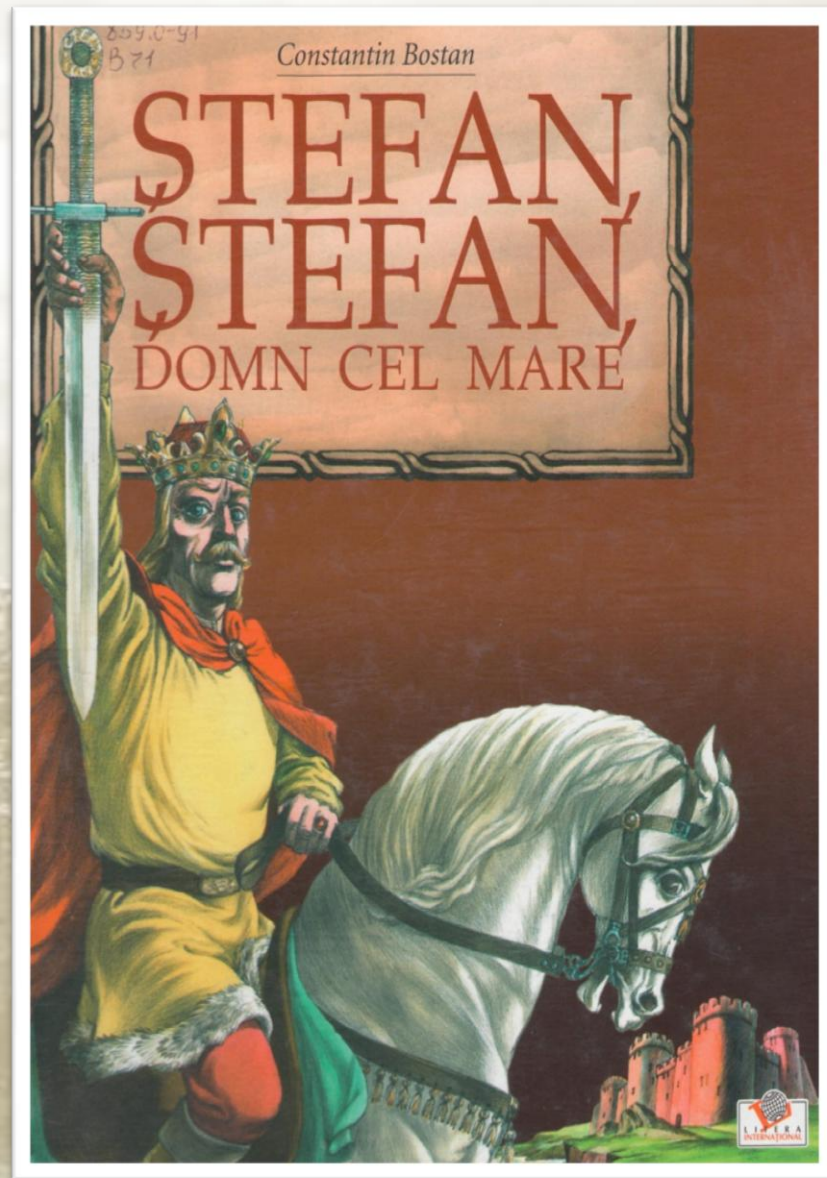
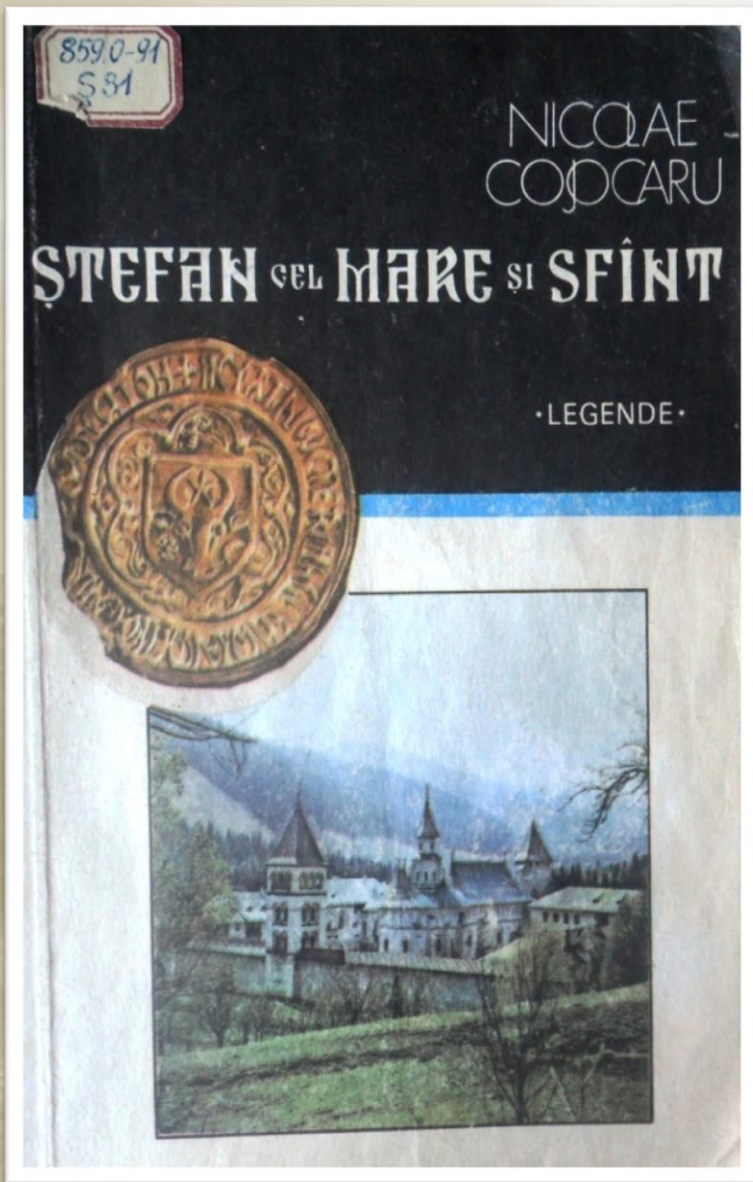
Mihai-Alexandru Canciovici

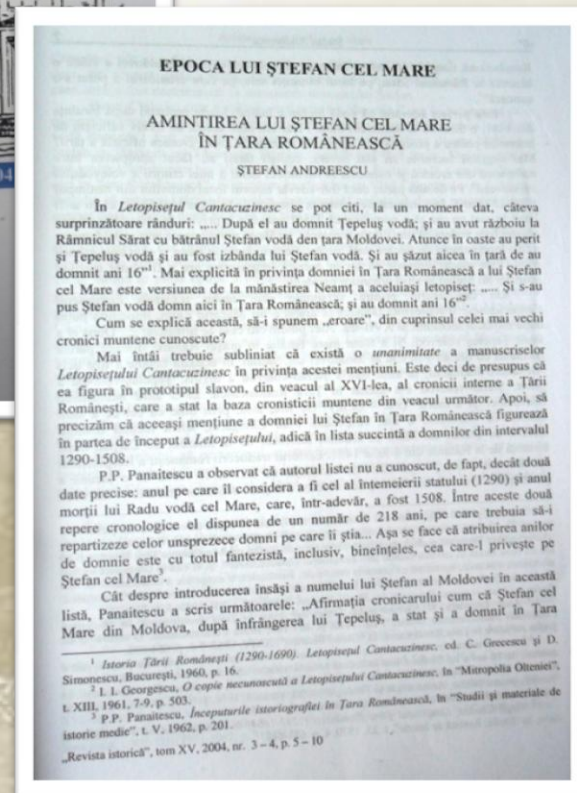
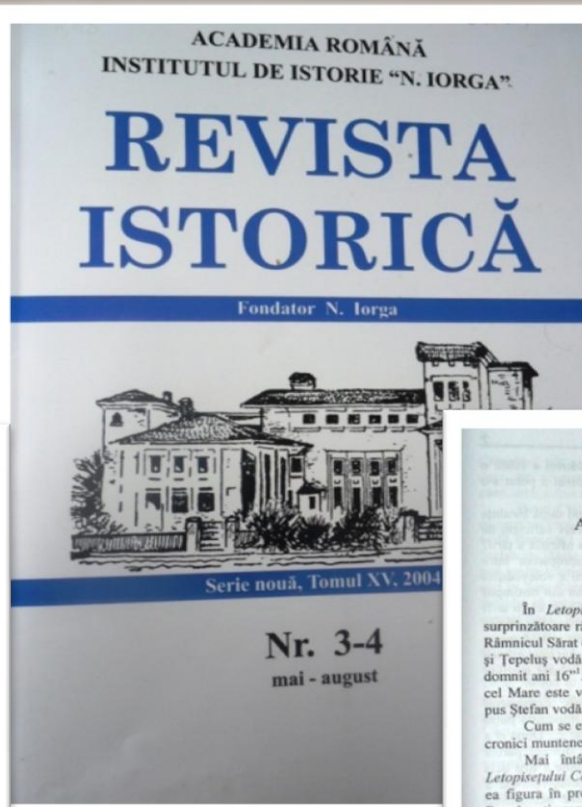
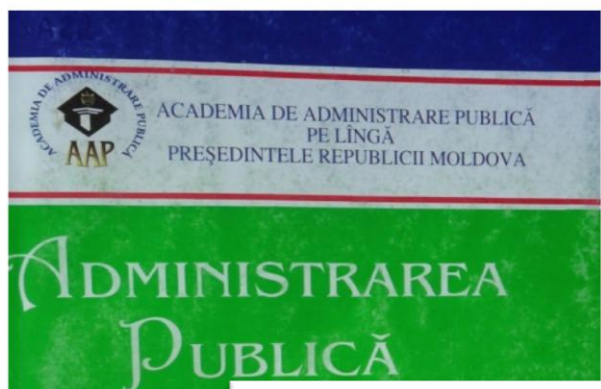
ȘTEFAN cel MARE
în tradiția populară
românească

ȘTEFAN CEL MARE ÎN LEGENDE

ȘTEFAN CEL MARE ÎN PUBLICAȚII PERIODICE

¹ Istoria Țării Românești (1290-1690). Letopisețul Cantacuzinesc, ed. C. Grecescu și D. Simonescu, București, 1960, p. 16.
² I. I. Georgescu, O copie necunoscută a Letopisețului Cantacuzinesc, în "Mitropolia Otopenii", t. XIII, 1961, 7-9, p. 503.
³ P.P. Panaitescu, Incepăturile istoriografiei în Țara Românească, în "Studii și materiale de istorie medie", t. V, 1962, p. 201.

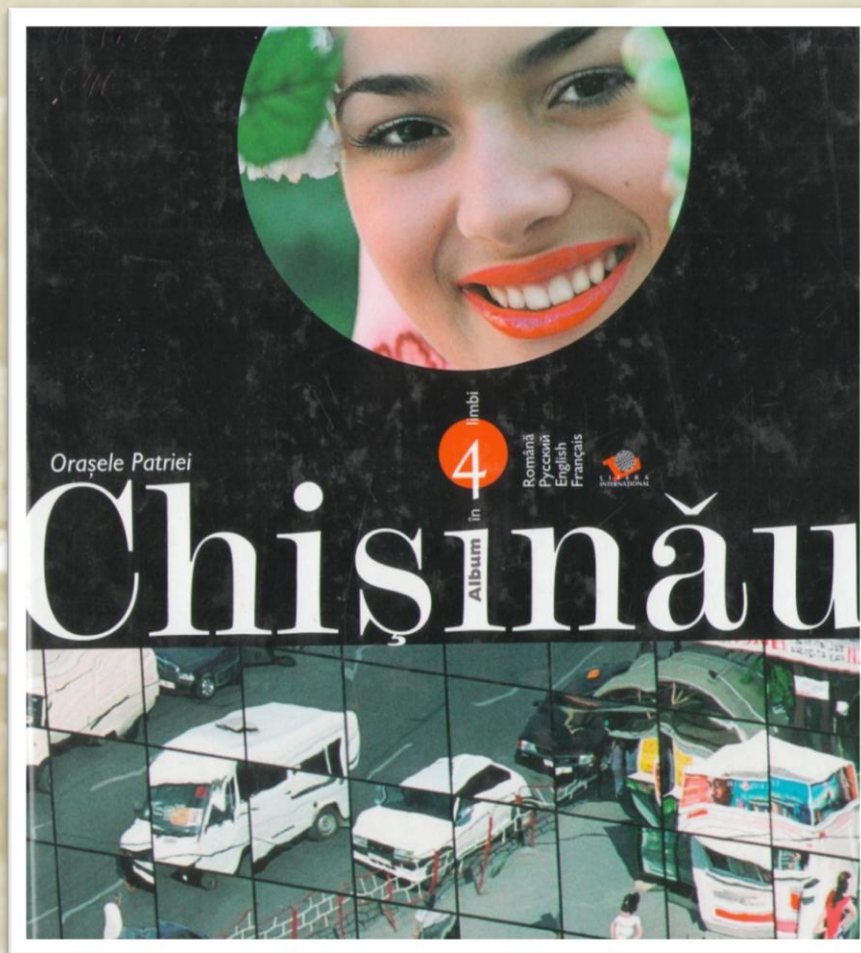

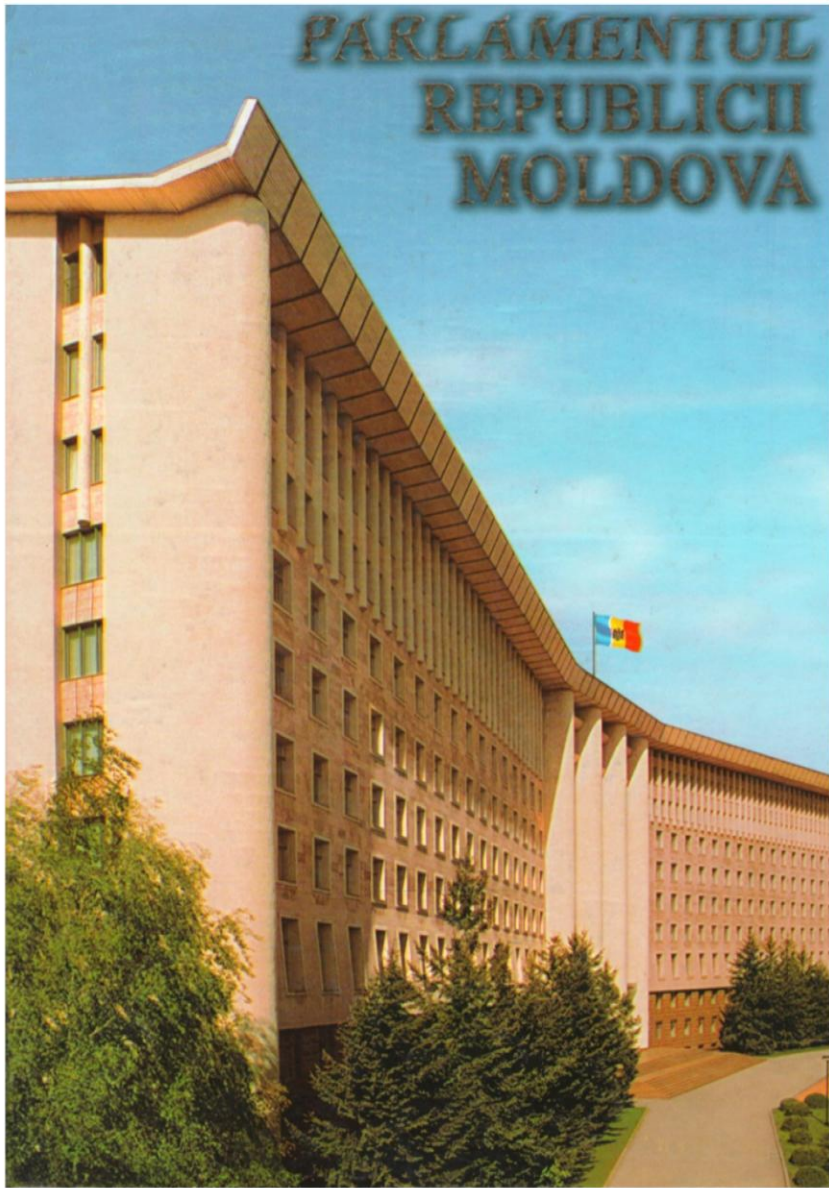

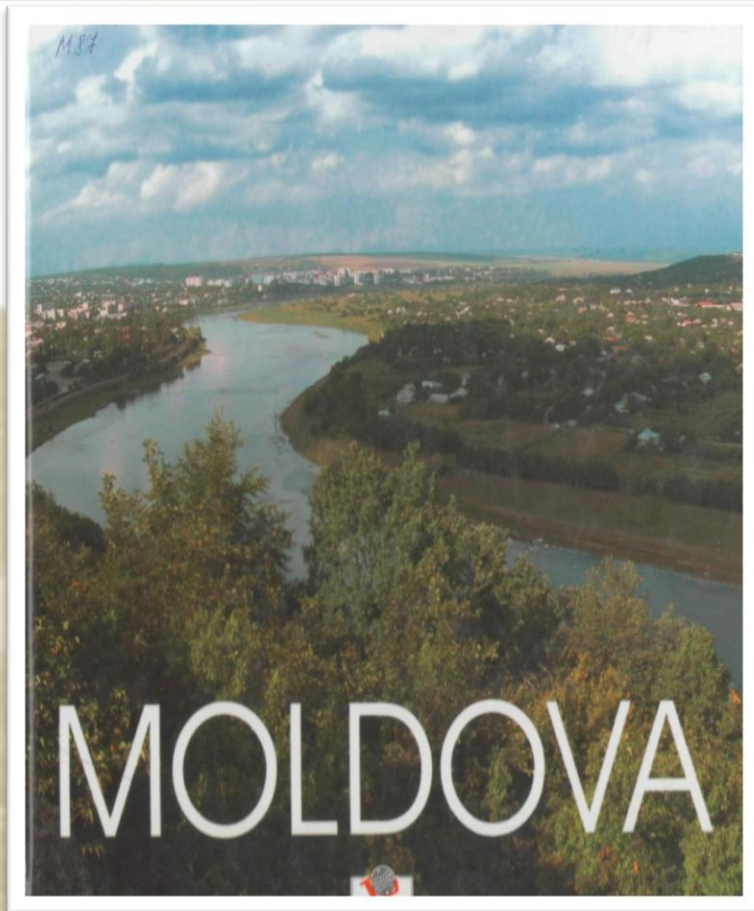
ȘTEFAN CEL MARE ÎN ARTĂ

Monumentul lui Ștefan cel Mare și Sfânt din Chișinău

PARLAMENTUL
REPUBLICII
MOLDOVA

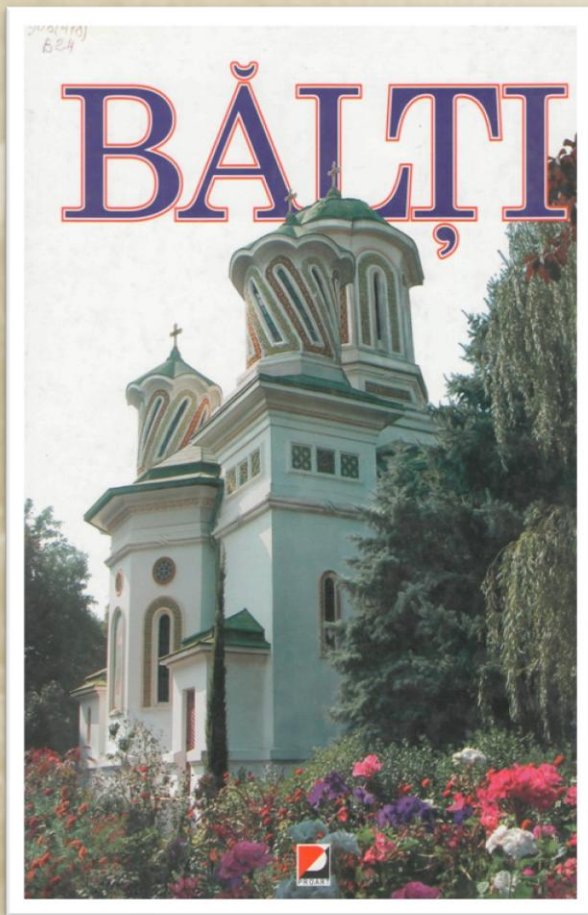

***Destinul crud lovi sinistru:
Cetățile, al țării scut,
Ce le-ai durat cândva la Nistru
Azi le cinstim, dar de la Prut!***

Cornelius Enescu

MONUMENTUL LUI ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT DIN BĂLȚI

*Sunt două state românești;
Dacă-ai uitat din care ești,
Să nu te duci la ghicitoare –
Întreabă-l pe Ștefan cel Mare.*

George Corbu

Alexandru
PLĂMĂDEALA

Maestri basarabeni din secolul XX

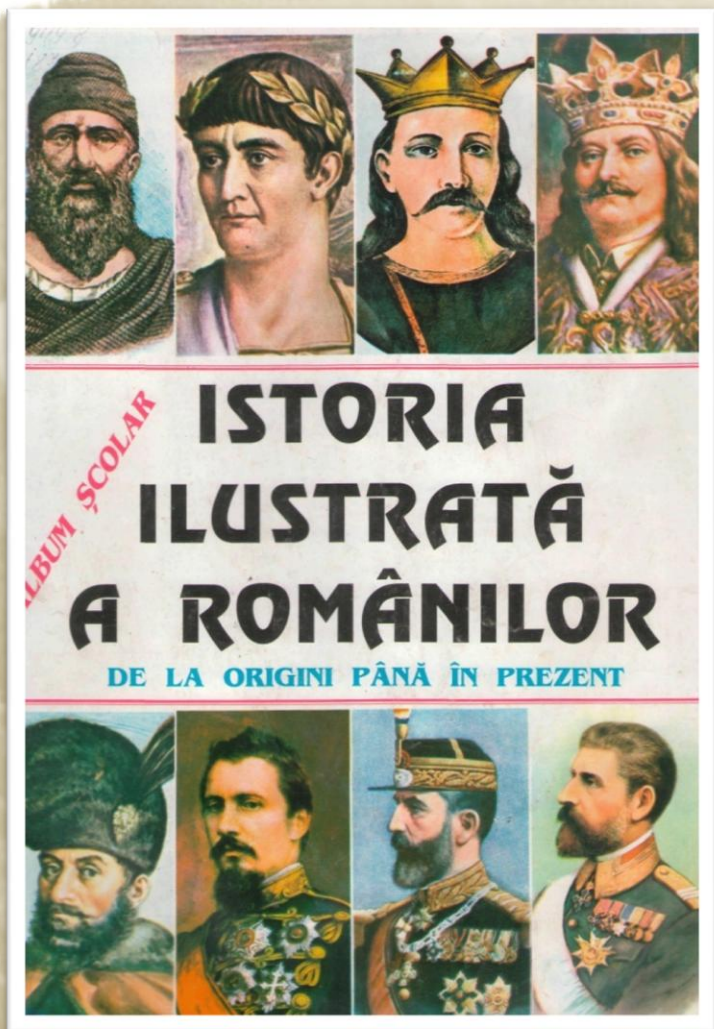
40 (M)
67-9J

Александрү Пләмэдяләэ

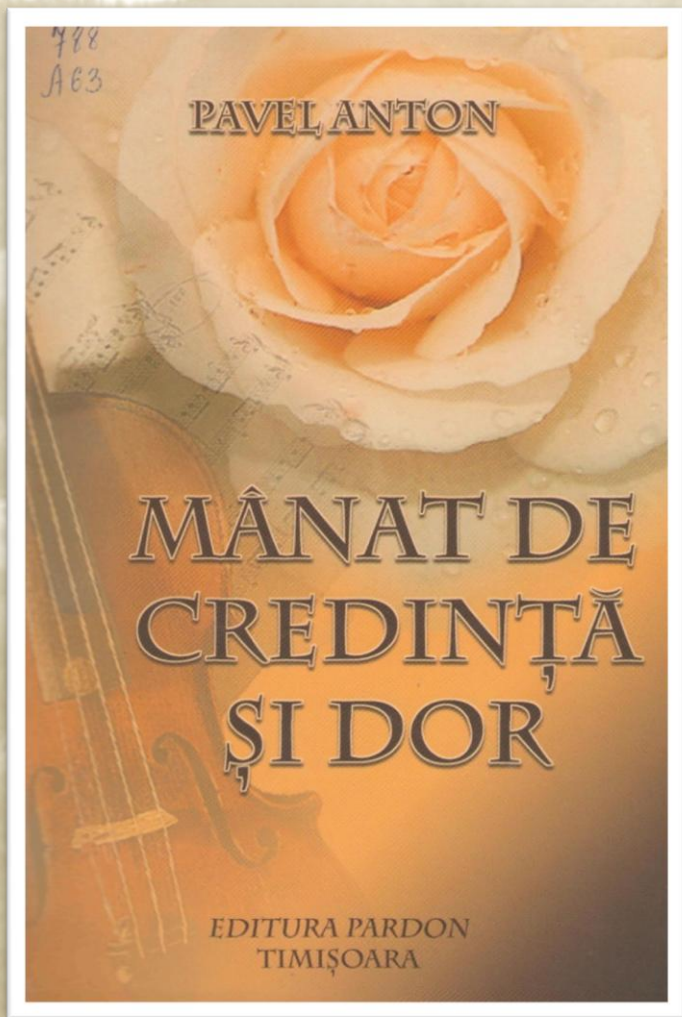
ȘTEFAN CEL MARE ÎN ILUSTRAȚII

“Destinul unui neam este, de obicei, împlinit de mari forțe anonime și rareori de mari personalități care-l întruchipează: una din ele este Ștefan cel Mare, omul din Moldova.”

P. Panaiteșcu

ȘTEFAN CEL MARE ÎN MUZICĂ

ȘTEFAN-VODĂ ȘI CODRUL

Vers. Vasile Alecsandri
Andante-povestitor Muz. Pavel Anton

1. Ște - fan - Vo - dă ră - tă - cit în - tră - n co - dru în - frun - zit.

4. Co - dru pu - se a vu - i, bra - zii a - și în - su - fle - ți,

Co - dru - i zi - ce: "Domn vi - teaz, ce - ți curg la - crimi
2. Co - dru - i zi - ce: "Dra - gul meu, în - ce - tea - ză
3. Ca să scapi bia - ta mo - și - e de pă - gîni și
Pe ste - jări a mi - i tre - zi, lar co - pa - clii

pe o - braz?" Ah! îmi plîng os - ta - șii mei morți, lup - tînd ca
plîn - sul tău, Căci din bra - zii mei tru - fași fa - ce - ți - oi voi -
de ur - gi - e." "Fă!" răs - pun - de mult vo - ios dom - nul min - dru,
mari și mici Se fă - ceau os - tași voinici, și spre domn i -

niș - te zmei, morți, lup - tînd ca niș - te zmei!"
nici os - tași, fă - ce - ți - oi voi - nici os - tași.
i - ni - mos, dom - nul min - dru, i - ni - mos.
na - in - tau, și spre domn i - na - in - tau.

25

Precum Soarele e Soare, din Univers nu dispare, tot la fel prin vremi va trece numele Ștefan cel Mare!

488
C454

Скриптура
етернелор
кынтэрь

ШТЕФАН ЧЕЛ МАРЕ

Колиндэ историкэ

Moderato

Скулаць, скулаць, боерь марь,
Кэ ну-й время де адормире,
Чи-й время де 'мподобире,
Ын Молдова е вестире!
Ын курте ла Șтефан Водэ
Мульць боерь с'ау стрынс ла ворбэ.
– Боерь, бець ши оспэтаць
Ши луй Șтефан вэ 'нкинаць!
Маре кин ши маре парэ
А адус Осман ын царэ.
Боерь марь, сэ ыншеуаць
Ши пе кай сэ 'нкэлекаць,
Маре лүптэ вэ аштяптэ,
Сэ дистружем хоарда тоатэ!

10

788
1388

Serafim Buzilă

GRAIUL
NEAMULUI

(pagini din muzică corală națională)

Hyperion

Cîntecul lui Ștefan Vodă

Versuri de A. Alecsandri

Maestoso

S
A

mf

Ște- fan, Ște - fan, domn cel Ma- re,

T
B

cresc.

Sea- măn pe lu- me nu a - re, De- cit nu- mai

min- drul soa- re. De- cit nu - mai

f

poco rall. Tempo I cresc.

p

min- drul soa - re. Din Su- cea - va cînd el sa- re,

78
A. 22

Л. А. АКСЬОНОВА

КЫНТЕКУЛ
ПОПУЛАР
МОЛДОВЕНЕСК

ЕСМ

Пе о стынкэ нягрэ, ынтр'ун векь кастел,¹
Унде курэ'н поале ун рыу митител,
Плынже ши суспниэ тынэра домниэ,
Руменэ, суавэ, ка о гарофиэз.
.....

Екз. 63

ШТЕФАН, ШТЕФАН, ДОМН ЧЕЛ МАРЕ²

Marciale

ШТЕ - ФАН, ШТЕ - ФАН, ДОМН ЧЕЛ
МА - РЕ, СА - МЭН ПЕ ЛУ - ЧЕ НУ
А - РЕ, ДЕ - КЫТ. НУ - МАЙ МЫН - ДРУЛ
СОА - РЕ, ДЕ - КЫТ НУ - МАЙ МЫН - ДРУЛ СОА -
- РЕ. ДИИ СУ - ЧА - ВА КЫНД ЕЛ

¹ Anton Pann. Cântece de lume, București, 1955, pag. 221.
Ын партя а доа а балаей се сямте вэдит ынрыуря лиричий
вокале дин в. XIX, ку о кудоаре сентименталэ. (Везь коборыря ме-
лодий ку о септимэ микэ ын тактеле 5 ши 7.)

² 14 cântece și coruri școlare predate la cursul de pregătire al
învățătorilor din Basarabia, ținut la București 12/VII—10/VIII —
1919, București, 1919.

BIBLIOGRAFIE, CALENDAR

CALENDAR NAȚIONAL 2004

SAND, GEORGE, Advers. - Paris: Librairie Nouvelle, 1857. - 284 p.

SAND, GEORGE, Andet: nouvelle édition. - Paris: Calmann Lévy, Éditeur, 1993. - 271 p.

SAND, GEORGE, Femmes de Champ. - Paris: Gallimard, 1978. - 284 p.

SAND, GEORGE, Histoire de ma vie [în 10 vol.]. - Paris: Michel Lévy Frères, Librairie Éditeur, 1856.

SAND, GEORGE, La mare și diable. - Paris: Librairie Gallimard, 1933. - 136 p.

SAND, GEORGE, La marquis de Villomen: comédie en quatre actes, en prose. - Paris: Michel Lévy Frères, Librairie Éditeur, 1864. - 109 p.

SAND, GEORGE, L'aura, voyage dans le cristal / introd. par G. Schaeffer. - Paris: Librairie A. G. Nisot, 1977. - 138 p.

SAND, GEORGE, Le Messier d'Angoulême / préface de Jean-Baptiste Barois. - Paris: Corrond, 1908. - 480 p.

SAND, GEORGE, Ōuvres illustrées: préface et notice nouvelles / introd. - Paris: Librairie Blanche, 1852. - 571 p.

SAND, GEORGE, Un hiver à Majorque. - Paris: Hippolyte Souverain, 1842. - 312 p.

SANTA GEORGE, Substanța sulfuroasă 9-91 f. - Mădăra Huedo, B., 1971-1974.

SANTA GEORGE, Grafia Budalnică Infanta Irmenel. - Chișinău: Cartea Moldovenească, 1996. - 696 p.

SANTA GEORGE, Griv gospodăria Antoinette roman, noul, povest. - Mădăra: Mădăra, rubrică, 1989. - 542 p.

SANTA GEORGE, Între Oia 1 om roman. - Chișinău: Kozlov, 1993. - 448 p.

SANTA GEORGE, Între lăstunșe pământii pe întinți Ghibel. - Mădăra: Dnt, B., 1988. - 95 p.

SANTA GEORGE, Letre roman. - Mădăra: French, 1989. - 767 p.

SANTA GEORGE, Kometul roman. - Minsk: Polityk, 1987. - 686 p.

SANTA GEORGE, Măgura porceli / roman. - Mădăra: French, 1986. - 571 p.

SANTA GEORGE, Strănuțului polonistilor, Oras roman. - Minsk: Vyshe, B., 1988. - 683 p.

MAUROK, ANDRÉ, Letra sau viața lui George Sand. - Chișinău: Hyperion, 1993. - 448 p.

Sand, George // Dicționar enciclopedic român în 4 vol. vol. 4. - București, 1966. - p. 295.

BLOCH-DANNO, EVELYNE, Les métamorphoses de Schama: la maison de George Sand // Magazine littéraire. - 1997. - No. 353. - p. 14.

George Sand (1804-1876) // Femmes célèbres de France. - Mădăra, 1992. - p. 56-64.

HARKNESS, NIGEL, Writing under the Sign of Difference: The Construction of "Individer" // European Modern Language Studies. - 1997. - Vol. 33, No. 2. - p. 115-125.

HOWARD, RICHARD, An International guide to Henry James and George Sand // Grand Street. - 1989. - Vol. 8, No. 3. - p. 168-177.

"In dem wirtlich eine Frau!" George Sand und Frédéric Chopin // Zeit Magazine. - 1990. - Nr. 44. - p. 72-76.

MANCEAU, ALEXANDRE, George Sand a Platina // Magazin literar. - 2005. - Nr. 414. - p. 15.

MHAILĂ, I. George Sand în România sau XIX-lea oară // An. Univ. București, Ser. Lit. și fil. română. - 1994. - P. 83.

MHAILĂ, ILEANA, Hérois des romans de George Sand // An. Univ. București, Ser. Lit. și fil. străin. - 1988. - P. 19-22.

NEDEVECKII, V. A., I. A. Gordanov, I. George Sand ("Cheryi" "Mogot") // Vestnik MELU, Ser. Filologič. - 1996. - No. 3. - p. 96-106.

Sand, George // Dictionnaire universel alphabétique et onomastique des noms propres (An 9 vol. 1, vol. 5. - Paris, 1988. - P. 380-383).

SZABE, ANNA, Les nobles bourgeois de George Sand // Acta Literaria. - 1996. - V. 32, No. 1-2. - p. 47-54.

ZANONE, DAMIEN, George Sand, L'anthropologie moderne // Magazine littéraire. - 2002. - No. 409. - p. 64-67.

M. S.

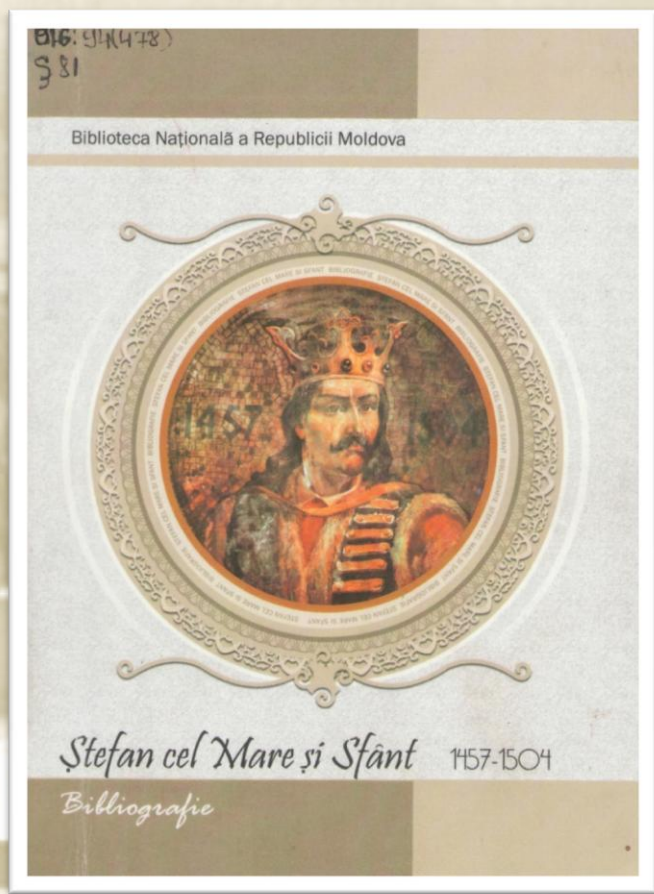
ȘTEFAN CEL MARE ȘI ȘFANT
CCA 1435 - 1504

Glorios Domnitor al neamului, domn al Moldovei (1457-1504), unul dintre cei mai de seamă comandanți de oști ai vremii sale, om politic și diplomat, unificator, reînviătorul Moldovei, sprijinitor al culturii, ctitor de biserici și mănăstiri, Canonizat la Putna la 2 iul. 1992.

Tradiția populară furnizează știrea că a-născut prin anul 1435 și a copilărit în s. Borzești, situat pe râul Trotuș. A fost fiul Mariei-Cleia și al lui Bogdan al II-lea și nepot al lui Alexandru cel Bun. Fi încheie glorioasă domnie la 2 iul. 1504, înmormântat la ctitoria sa - mănăstirea Putna.

Numele inițial Ștefan al III-lea, a cucerit domnia cu ajutorul lui Vlad Țepeș, domnul Țării Românești, învingându-l la Orbic și Doljești (1457) pe Petru Aron, zăpăzitorul și ucigașul tatălui său. Țara îi acelușă domnie la localitatea "Dreptate". "Una" de către Mitropolitul Trocist la 16 apr. 1457, a purtat de-a lungul celor 47 de ani de domnie tot atâtea războaie.

După luarea domniei, a smănat lupta antiosmană pentru independență timp de 18 ani (1457-1475), conștientizând că plătească tribut Porții. Prin misiuni multilaterale consolidează Moldova pe plan intern, iar pe plan extern încheie un sistem de alianțe (cu Ungaria, Polonia, Boemia, Venetia, Rusia și cu hanul Țării Untur Hașan). În 1465, a reușit Chilia de la unguri și munteii, îl învinge pe Matei Corvin, regele Ungariei, la Baia (1467), a zdrobit o puternică invazie tătară la Lipnic, pe Niștru (1470). În 1470 organizează campania în Țara Românească, unde îl învinge pe Radu cel Frumos, care era închinat turcilor, la Soc (1473) și la Cusurl Apet (1473), înlocuindu-l cu Lăniș Buzarab, în scopul alinării Țării Românești la politica sa antiosmană (intenție ce

RESURSE ELECTRONICE

✘ <http://basarabialiterara.com.md/>

✘ <http://www.istoria.md/>

✘ <http://magazinistoric.ro/>

✘ <http://ro.shvoong.com/category-4/tags/stefan-cel-mare/>

✘ <http://profudeisto.wikispaces.com/>

